

ELS GRANS BANCS ESPANYOLS I LLUR PENETRACIÓ A CATALUNYA

per FRANCESC CABANA

Tots els bancs són diferents, vistos de dins estant. Aquesta afirmació resulta una obvietat, potser, però és necessària per a poder fer tot seguit una presentació de la gran banca espanyola, contemplar-ne la creació, donar una ullada a la seva història i veure'n especialment l'entrada i l'actuació a Catalunya.

Figuren a continuació els set primers bancs per ordre d'importància en el conjunt espanyol, que no coincideix pas amb l'ordre d'importància que tenen a Catalunya. Desconeixem, per no ser públiques, les xifres corresponents a llurs sucursals catalanes. Sabem, això sí, que el Banc Central és el primer per totes les raons que exposarem, mentre que en el *ranking* espanyol es manté en el tercer lloc. Per als altres, ens hauríem de moure a base de suposicions.

No són tampoc els set bancs no catalans que més participació han tingut a la nostra terra. Si fos així, hi hauríem d'incloure el Banc Urquijo, especialment a través de la seva etapa com a Urquijo Català, abans de la guerra. Seria, però, l'única excepció.

No són, per tant, set gotes d'aigua iguals, sinó set empreses amb característiques històriques i humanes ben diferenciades, amb tàctiques distintes i amb vocacions diferents. Tots set entren a Catalunya i s'hi fan grans, sia omplint un buit, sia aprofitant-se de la feblesa de les institucions catalanes, sia introduint-se en aquestes.

BANC ESPANYOL DE CRÈDIT

Notes històriques

Fou constituït l'any 1902 a Madrid, com a continuador del "Crédito Mobiliario Español", empresa creada pel grup francès dels germanis Pe-

reire. La composició original del capital fou la següent: “Crédito Mobiliario Español” i Viuda d’Isaac Pereire, 30 %, Banque de Paris et des Pays Bas, Société Générale, de Bruxelles, Ster, Camondo i altres capitals estrangers, 40 %, capitalistes espanyols, 30 %. Per tant, majoria de capital estranger. Entre els espanyols hi ha l’ex-ministre d’Hisenda, Raimundo Fernández Villaverde, el germà del comte de Romanones, Gonzalo Figueroa, el marquès de la Cortina, el duc de la Seu d’Urgell, fill del general Martínez Campos, el comte de Mejorada del Campo, etc. Un dels socis fundadors, encara que molt minoritari, fou el Banc Hispano Colonial.¹

L’empresa venia fortament vinculada amb els negocis iniciats pel “Crédito Mobiliario Español”: “Ferrocarriles del Norte de España”, “Ferrocarriles Andaluces”, “Sociedad General Azucarera”, “La Unión y el Fénix Español”, “Cía. General Madrileña de Electricidad”, etc. Aquestes relacions configuren el Banc, en un principi, com a banc de negocis, de tal manera que la seva organització i les seves operacions vénen encarades cap a Borsa i cap a la col·locació de títols i operacions sobre valors mobiliaris.

El nou banc installa sucursal a París i les seves accions es cotitzen a la Borsa de la capital francesa. Fins després de la primera guerra mundial, el capital d’aquest país hi tindrà un paper important. L’oficina de París serà la base, l’any 20, del nou Banco Francés Español, creat originalment amb el Banc de Biscaia i el Banc Urquijo, amb els quals manté bones relacions i algunes participacions industrials comunes.

En aquest primer període de la seva història el Banc demostra poc interès per la constitució de sucursals. Les primeres són a la Corunya, Almeria i Linares.

La seva característica de banc de valors, poc comercial, es fa evident l’any 1914, quan esclata la guerra, i el Casino Mercantil de Barcelona acorda el tancament de la Borsa i la “matança” dels canvis a fi de mes, per a totes aquelles operacions a terme que estaven pendents. Aleshores ens assabentem que no tan sols eren els bancs catalans i amb sucursals a Barcelona els que especulaven a Borsa, sinó que també hi participaven el Banc Espanyol de Crèdit i el Banco de Castilla, també de Madrid. El primer denuncia la fixació d’uns canvis arbitraris, ja que la seva posició era a l’alça en el moment d’ensorrar-se el mercat, especialment per aquells títols que cotitzaven a París —els ferroviaris—, que eren els que interessaven més a Banesto. La Memòria del Banc ens adverteix que la pèrdua ha estat de 400.000 pessetes.

Els anys de la guerra europea foren dolents. Va passar per moments

1. Vegeu: NICOLÁS SÁNCHEZ-ALBORNOZ, *España hace un siglo: una economía dual*, Ed. Península, 1968, p. 206.

delicats com a conseqüència de les oscil·lacions de la seva important cartera de valors estrangers. Un periòdic de l'època li recomana que no es dediqui tant a operacions especulatives sobre valors i faciliti més ajuda al comerç. L'any 1927 és quan el Banc fa el tomb definitiu cap a l'expansió i coincideix amb la nacionalització total del Banc, anunciada en la Junta extraordinària d'accionistes, celebrada el 22 de novembre d'aquest any, en la qual se suprimeix el Comitè de París, veritable centre polític de la societat.

Abans que arribi la República farà una política d'absorcions molt intensa. L'any 1929 es queda amb el Banc d'Oviedo, producte ja de la fusió de tres bancs asturians: "Masaveu y Cía.", "Manuel Caicoya y Hermano" i el "Banco Gijonés de Crédito"; absorbeix el Banc Comercial, de València, compra la majoria del Banc de Burgos, que també acabarà a les seves mans poc temps després, i liquida el "Banco Francés y Español".

L'evolució del nombre de les seves sucursals és significativa:

1902	1 sucursal
1910	5 sucursals
1920	21 "
1925	124 "
1930	343 "
1945	431 "

El nou equip espanyol, presidit pel marquès de la Cortina, no abandona el camí de la participació industrial, encara que liquidi alguns paquets d'accions ferroviàries. L'any 1929, el Banesto és accionista important del Banc d'Espanya, del Banc Hipotecari, de Mines del Rif, de Tabacs de Filipines, de Setolazar i de Campsa, a més de les seves inversions tradicionals ja esmentades.

L'any 1934 supera els 1.000 milions de dipòsits i compta amb 400 sucursals per tot Espanya. És el segon banc per la importància dels seus creditors, després del Banc Hispano-Americà. S'estén especialment per Andalusia, València i Castella la Nova, encara que no oblidant cap altra regió ni comarca important.

El primer problema que tindrà el banc després de la guerra serà el de la inversió: "La enorme abundancia de dinero que se produjo después de terminada la guerra había producido grandes pérdidas al Banco porque, teniendo que pagar intereses por masas copiosas de dinero no había, en cambio, medio de encontrar una inversión segura y remuneradora", dirà el conseller delegat, Garnica, a la primera Junta de la postguerra, l'any 1942. És per això, en part, que el veiem incorporat a la creació o reconstrucció d'empreses industrials de base, conjuntament amb altres bancs mixtos.

Aquest mateix any 1942 és de forta activitat per al banc. Absorbeix l'Arnús-Garí, de Barcelona, com després explicarem, la Caja Obanza, de la Corunya, i pren una important participació en el Banc Guipuzcoano, amb intercanvi de consellers. Aquesta política agressiva no cessa durant els anys següents, i absorbeix una sèrie d'entitats bancàries carregades de dubtes sobre el seu futur i amb bases financeres no massa sòlides. El 1944 obre casa a Bilbao, a Vigo i a Las Palmas, absorbeix el Banc de Felanitx i el de la Pobla i arriba a una altra "intelligència" bancària amb el Banco Pastor, de la Corunya.

El creixement dels seus dipòsits és paral·lel al de les sucursals: l'any 1950 sobrepassa per primera vegada els 10.000 milions, el 1954 en té 20.000, el 1957 ja sumen 30.000 i el 1970 sobrepassa els 100.000 milions de pessetes i és el primer banc espanyol.

Actuació a Catalunya

El Banesto va venir a Barcelona dues vegades.

La primera fou l'any 1922 per absorció del negoci d'un banc estranger que s'havia situat feia poc a Barcelona, com tants ho feren durant la guerra europea, aprofitant la situació econòmica privilegiada que la neutralitat suposà per a Espanya i per a Barcelona en particular. Acabada la guerra, la major part d'aquests bancs que havien vingut a fer diners de pressa van plegar. Es tractava, aquesta vegada, del Banc Mercantil de les Amèriques, situat a la Rambla dels Estudis, xamfrà amb el carrer Canuda, que era el centre comercial i financer de la ciutat. L'experiència durà poc, ja que l'agost de l'any següent —1923— també el Banesto plegava l'oficina, com a conseqüència d'una vaga del seu personal bancari que, a Barcelona, va ser seguida també pel de l'Hispano-Americà, pel de l'Espanol del Río de la Plata i pel del Central. La vaga va durar dos dies i s'acabà amb la subscripció, per part dels quatre bancs, de les Bases aprovades per la Comissió Mixta de Treball en el Comerç de Barcelona, i que els altres de la plaça venien aplicant. El tancament fou oficialment la sanció que imposà la Direcció General de Madrid. Això no obstant, influí decisivament el poc negoci bancari que hi havia a la plaça, desinflatada amb la normalització de la vida econòmica europea.

La segona vegada ve per quedar-s'hi. Som al 1930. I torna a comprar un negoci bancari: un altre banc estranger, que portava aleshores una vida molt esllanguida: el "Banco di Roma", que havia tingut un veritable pes a Catalunya, especialment a la província de Tarragona. Allí tenia sucursals a la mateixa capital, a Valls, a les Borges Blanques i a Santa Coloma de Queralt. La compra del Banesto inclou la de totes les oficines; entra així a Catalunya amb sis sucursals de cop.

Durant la República va obrint noves sucursals: a Balaguer, a Cervera, a l'Espluga de Francolí (que després tancarà i tornarà a obrir el 1966), a Manresa, a Mataró, a Tortosa.

No obstant això, l'operació que li donarà plena entrada a Catalunya serà l'absorció, l'any 1942, de la S. A. Arnús-Garí, una de les primeres banques catalanes, que aportava més de 100 milions de pessetes en comptes de creditors, així com una important cartera d'accions d'empreses industrials catalanes. L'Arnús-Garí fou la típica banca de valors i de negocis fins a l'any 1936 i l'ànima de l'Associació del Mercat Lliure de Valors. Desapareguda l'Associació i el mercat de títols a termini, es van donar per vençuts i s'afegiren al carro del vencedor. Aquesta compra i la incorporació al seu balanç de l'Actiu i el Passiu de l'Arnús-Garí permetrà al Banesto de posar-se aviat al primer rengle de la banca espanyola, lloc que no ha de deixar, encara que estalonat per l'Hispano-Americà.

Amb la compra de l'Arnús-Garí es crea per primera vegada el Comitè local del Banesto a Barcelona. És presidit per en Josep Garí Gimeno i en seran vocals: Alfons Sala i Amat, Pere Rivière, Alfons Fabra Monteys i Josep Valls i Taberner. Aquest darrer passarà al Consell d'Administració del banc l'any 1949.

Ben apuntalat, el banc incrementa ara la seva política d'expansió geogràfica. Al mateix temps que obre agències urbanes a Barcelona, crea noves sucursals, la majoria per absorció d'altres negocis bancaris de tipus local.

El 1943 és un any reeixit per el banc. Absorbeix el Banc del Penedès, de Vilafranca, el Banc Comarcal de Crèdit, de Gironella, amb sucursals a Berga i a Puig-reig, la Banca Fornesa, de la Seu d'Urgell, i la Banca Clarà Turon, de Girona. El 1944 toca el torn a la Banca Bruguera, de Llagostera. El 1945, és Ripoll i Calaf per compra dels negocis de Miquel Sargatal i de Josep Auprexes, respectivament. Segueixen uns anys d'una certa tranquil·litat, aprofitats per a incrementar la productivitat de les oficines, inaugurar la nova central a Barcelona (1948) i anar obrint agències urbanes a la capital, a mesura que el nombre de comptes de les oficines permet automàticament d'obrir-ne de noves (3.000 comptes per oficina).

El 1954 és l'any de la compra de les accions del Banc Garriga-Notgués, una altra peça essencial del panorama bancari barceloní. Aquesta vegada sembla que va pesar en la venda la situació econòmica del banc absorbit, que havia sortit malparat d'algunes operacions bancàries. Aquells anys són obertes també les sucursals de Canet, Cassà de la Selva, per absorció de "Jubert i Presas", l'Hospitalet, Esplugues, Ripoll, Tàrraga i Terrassa.

La cronologia d'obertura de sucursals permet d'observar l'evolució econòmica catalana: la importància de la regió de Tarragona, primer, d'algunes zones de Lleida, de la conca del Llobregat, del Baix Ebre. No és fins més tard que el banc s'interessa pels pobles de la comarca de Barcelona; l'Hospitalet i Esplugues vénen molt darrera de poblacions com Gironella, Vilafranca i Valls.

Finalment, els actuals Plans d'Expansió han permès al Banesto la nova obertura de l'Espluga de Francolí, la de Sallent i la de Sabadell. En total, 30 sucursals a Catalunya, vint-i-una agències a Barcelona, una a Tortosa —a Jesús i Maria— i una a Tarragona.

Els bancs vinculats, de categoria local o regional, li han permès d'eixamplar encara que sigui indirectament, la seva xarxa catalana. El vell Banc Garriga-Nogués té tres agències a Barcelona i sucursals a Calella i a Igualada, mentre que el Banc de Vitòria ha establert casa a Lloret i a Olot.

El banc industrial del grup —Banco del Desarrollo Económico Español— no ha fet ús del privilegi que tenen aquests bancs a tres sucursals escollides lliurement i es manté només amb l'actual de Madrid, com a cas únic entre els de la seva naturalesa.

Mencionarem, finalment, que heretà de l'Arnús-Garí una bona cartera d'accions industrials catalanes, que ha mantingut o augmentat en alguns casos. Participa principalment en:

- Sociedad Española de Carburos Metálicos
- Cementos Asland
- Siemens Industria Eléctrica
- Cía. Transatlántica
- Minas de Potasa de Suria
- Tabacos de Filipinas
- Aguas de Barcelona
- La Seda de Barcelona.

Una faceta interessant de l'actuació del Banesto a Catalunya és el servei del Port de Barcelona, a través d'una seva filial "Contratación de Empresas, Obras y Servicios, S. A.", que ja realitzava aquest servei a Cadis, Sevilla i Gijón. Entra en competència, en aquest camp, amb un banc barceloní especialitzat, el Crèdit i Docks de Barcelona. L'any 1947, quan el lloguer dels serveis del Port Franc de Barcelona serà concedit al Banesto, el Crèdit i Docks, per boca del seu president, Francesc de P. Gambús, dirà: "¿Cómo después de 26 años de ininterrumpidos servicios prestados, según se nos ha dicho siempre, sin observación ni queja por parte del Consorcio, Aduanas y usuarios, ha sido posible se eliminara a nuestra Compañía, genuinamente barcelonesa, de tan

acusada tradición portuaria y que además organizó los servicios del Depósito Franco, cuando la puesta en marcha del mismo?”.

BANC HISPANO-AMERICÀ

Notes històriques

Quan les societats anònimes comencen amb un “español” o un “hispano”, podem tenir la seguretat que tenen o han tingut una relació amb l'estranger en el seu origen.

L'Hispanamer fou fundat l'any 1901 per un basc, Antonio Basagoiti y Arteta, que havia fet fortuna a Mèxic i, de tornada, s'havia instal·lat a Madrid, com tants compatriotes seus, que quan fan diners se'ls fa petita llur capital del Nord. Era un típic “indiano”, que havia promogut nombroses empreses industrials i financeres a Amèrica i que tenia encara ganes de fer feina. Coincidint amb la pèrdua de les colònies hi havia abundant capital repatriat, de manera que no tingué problema a constituir el Banc. Acompanyaren Basagoiti en la fundació del Banc tres amics seus, també vinculats amb interessos americans: Florencio Rodríguez, Bruno Zaldo i Luis Ibáñez.

L'empresa fou constituïda amb molta ambició. Ho demostra el capital fundacional, que és de 100 milions de pessetes, encara que desembossats només en un 10%. Però són 10 milions de l'any 1901! A mesura que van creixent aniran exigint dividendes passius. És el primer banc que es constitueix amb un aire molt comercial, encara que no menyspreï els negocis. Volem dir que, des d'un primer moment, va a la recaptada de comptes corrents i d'estalvi.

L'accionariat està molt repartit. Fins a l'any 1929 les memòries ofereixen una interessant llista d'accionistes, en la qual predominen els gallecs, bascos i castellans de Santander. En el moment de la fundació no hi ha catalans, i aquests només començaran a comprar alguna acció deu anys després, però en quantitat mínima. El mateix president i fundador no té més enllà d'un 1 per cent de les accions.

Això no obstant, el Banc demostra un gran interès per Catalunya, ja que una de les seves primeres decisions és d'establir la sucursal de Barcelona, que és inaugurada el 1902. Sense pressa, però seguint un camí, es presenta l'any 1906 a Màlaga, el 1907 a Granada i a Saragossa, el 1908 a la Corunya i a Sevilla i el 1915 obre casa a València. Ja té ocupades les principals poblacions espanyoles. És el primer banc, després del Banc d'Espanya, a tenir una xarxa peninsular.

Els primers anys van força bé, encara que el 1907 corren alguns rumors sobre l'estat del Banc. El fet és que el 1913 sobrepassa els 100

milions en comptes corrents creditors i supera en xifra tots els bancs espanyols.

El mateix any 1913 el Banc Hispano-Americà fa suspensió de pagaments. Sembla que fou una autèntica "suspensió" de pagaments, en el sentit etimològic i jurídic de la paraula. Deixà de pagar els seus creditors com a única solució al pànic creat com a conseqüència de la guerra civil mexicana i de les vinculacions financeres que el públic feia entre el Banc i l'economia d'aquell país, cosa aquesta absolutament certa. Hom parla de pèrdues fabuloses, i els comptecorrentistes es llencen a treure diners com un sol home. El dia 10 de desembre van ésser retirats uns 18 milions de pessetes de les oficines de Madrid, Barcelona i Màlaga, que representen prop del 20% dels dipòsits, en un sol dia. El dia 11 de desembre presenten la suspensió i demanen una "espera" fins al dia 20 de gener.

Durant aquest temps van trobar els diners necessaris. Van comptar amb el suport de les Cambres de Madrid, de l'associació de banquers de la capital i del Col·legi d'Agents, també de Madrid. Demanaren igualment als seus accionistes un dividend passiu per 10 milions, que aquests pagaren religiosament. Finalment, el Banc d'Espanya féu un crèdit de 12 milions, amb l'aval solidari de tots els consellers. Així, amb una cobertura de quasi el 100% dels dipòsits, el dia 9 de gener de 1914 s'obren de nou les portes del Banc, després de convenir amb els titulars de dipòsits superiors a les 200.000 pessetes que per a ells el pagament quedava ajornat fins al 10 d'abril. L'obertura de caixes es produí sense incidències, de manera que pocs dies després l'Administració del Banc anunciava que atenia tots els reintegraments, sense excepció, des del 10 de març. El gerent del Banc, Enrique Moya, va pagar els plats trencats, i li van permetre que dimitís.

La marxa del Banc reprèn, encara que els dipòsits han baixat a 40 milions. Però aviat es recuperaran i superaran. El 1919 tenen dinou sucursals i 530 milions en dipòsits. El 1920 compren el 50% del Banc de Sant Sebastià. El 1929 passen el cap dels mil milions. És el primer banc d'Espanya, seguit una mica de lluny pel Banco Español de Crédito.

L'any 1929 fa suspensió de pagaments, en plena crisi sucraera, el Banco de Comercio, de l'Havana, en el qual participa com a accionista, però sense conseqüències exteriors.

El 1933 mor el fundador, Antonio Basagoiti, que és substituït en la Presidència per Luis Ibáñez, el darrer en vida dels quatre fundadors del Banc.

El 1934 ocupa els locals de Madrid que eren de la banca anglesa "Lazard Brothers", quan aquesta liquida els seus negocis bancaris a Espanya.

Després de la guerra, la marxa del Banc és agressiva comercialment. Ho demostren les absorcions de dos bancs: la Banca Sáinz, de Madrid, i la més important de l'International Banking Corporations, amb casa a Barcelona i a Madrid. Totes dues absorcions són del 1942.

És el 44 quan es produeix un acord interbancari, de profunda repercussió per a la vida del Banc i, fins i tot, per a la futura evolució econòmica espanyola: l'anomenat "Pacto de las Jarillas" entre l'Urquijo i l'Hispano-Americà.

Les relacions entre els dos bancs eren ja antigues. Per un problema vocacional dels seus dirigents s'anticipen a l'especialització bancària, que avui separa oficialment les empreses d'aquest tipus. El Banc Hispano-Americà —com ja queda dit— veu amb claredat la importància de comptar amb fortes xifres de dipòsits i comptes de tercers, que obté a través d'una xarxa abundant d'oficines per tot Espanya. El Banc Urquijo s'interessa especialment pel negoci industrial.

Quan se signa el pacte, el més fort és l'Hispano-Americà. L'Urquijo es troba amb les dificultats procedents de la pèssima conjuntura industrial que té lloc després de la guerra civil. L'evolució del seu balanç no és gaire animadora. El marquès de Urquijo, en la Junta d'Accionistes en què dona compte de l'acord, explica que "a la vista de las perspectivas económicas del mundo y de los problemas que seguramente planteará la postguerra [mundial], hemos creído debíamos reforzar aún más nuestra posición, estableciendo una perfecta adecuación entre los recursos y los empleos, conformando así nuestras actividades desde el punto de vista de las inversiones y de la exigibilidad con los principios de la más pura ortodoxia bancaria". No hi ha dubte que el qui se sent feble és ell davant l'enorme esforç financer que exigeix el llançament de la indústria pesada espanyola. La premsa de l'època arribarà a parlar d'absorció de l'Urquijo per l'Hispano-Americà. Els termes de l'acord no són públics i, per tant, no són coneguts exactament. Inclouen, però, els punts següents:

1. El Banc Urquijo cedeix a l'Hispano-Americà totes les seves sucursals, amb l'excepció de les de Sevilla, Sant Sebastià, Gijón, Alcalá de Henares, Puente de Vallecas, Tolosa i Candàs. Traspasa alhora tot l'actiu i tot el passiu dels tres bancs filials que li restaven: el Banco Urquijo Catalán, el Banco Urquijo Vascongado i el Banco del Oeste de España, de Salamanca. El primer, especialment, té una bona sèrie de sucursals a Catalunya.
2. L'Hispano-Americà comprà una forta participació en accions de l'Urquijo. La informació de la premsa la situa en 26.000 accions que suposarien el 26% del capital total de 100 milions que

- té l'Urquijo. Aquesta compra es produeix per subscripció de 31.000 accions de mil pessetes que tenia aquest banc en cartera i que són emeses i només cobertes parcialment pels antics accionistes. També l'Urquijo compra accions de l'Hispano-Americà, o les obté com a conseqüència de la cessió d'oficines.
3. Un intercanvi de consellers: Luis Usera i Ignacio Herrero passen al Consell de l'Urquijo, mentre que en passen quatre de l'Urquijo i filials al Consell de l'Hispano: José Maria Urquijo Landeche, Miquel Mateu i Pla, Fèlix Escalas y Chamení i Gregorio Mirat Domínguez.
 4. El Banc Urquijo remarca el seu aspecte de Banc Industrial, desempallegat de les sucursals i de les necessitats d'uns serveis centrals.

La cartera de valors industrials dels dos bancs és la següent:

	1943	1944
Banc Urquijo	223.912	223.792
Banc Hispano-Americà	156.166	228.748

Aquestes dades ens diuen que no hi ha hagut traspàs d'accions industrials del segon al primer, en la seva qualitat de Banc Industrial pur. Més aviat al revés, ja que la cartera de valors havia anat augmentant regularment en el cas de l'Urquijo i aquest és l'únic any que això no es produeix. En canvi, la cartera de l'Hispano creix més del que podria significar un augment vegetatiu.

Les converses que han portat al "Pacto de las Jarillas" han tingut dos negociadors —un per banda—, que ara comencen a pujar en llurs respectives empreses. Per part de l'Hispano és en Lluís Usera, agent de Canvi i Borsa de Madrid, ex-secretari tècnic d'en Larraz, quan aquest fou ministre d'Hisenda i ara nou director general. Per part de l'Urquijo és en Josep Lladó, que poques setmanes després serà nomenat conseller delegat del Banc.

L'empenta comercial que l'acord suposa per a l'Hispano-Americà és considerable. Tan sols l'Urquijo català fa augmentar el 10% de la seva xifra de dipòsits. En conjunt, l'any 44, aquests li augmenten en 1.200 milions de pessetes i superen els 5.000 milions de total. Torna a atrapar el Banesto, que amb l'absorció de l'Arnús-Garí s'havia situat com a primer banc espanyol. Durant bastants anys, les dues empreses aniran frec a frec, disputant-se aquell lloc, amb lleuger avantatge per part de l'Hispano-Americà fins que l'any 1956 el Banesto dona la volta a la

situació i torna a agafar el comandament, que no ha abandonat fins avui.

La relació amb el Banc Urquijo és peculiar. Iniciat en un moment en què s'estava molt lluny de l'especialització bancària, el pacte s'ha confirmat amb la creació dels bancs industrials i de negocis, dels quals l'Urquijo ha estat sempre un clar representant. L'Hispano-Americà ha estat un dels pocs bancs de categoria nacional que no ha format o pres participació en la creació d'un banc industrial, perquè ja en tenia, encara que en condicions molt distintes d'aquelles en què el Banc Central té el Banc de Foment, i el Banesto el Bandesco. En el cas de l'Urquijo i l'Hispano-Americà no es pot parlar absolutament de control d'un sobre de l'altre sinó de vinculació i de relació entre empreses que es tutegen i que intenten, de comú acord, seguir dos camins distints, però complementaris.

El "Pacto de Jarillas" té vint-i-set anys. Ens viurà gaires mes?

Actuació a Catalunya

L'Hispano-Americà demostra molt d'interès per Catalunya, malgrat la manca d'accionistes catalans.

Hem vist que una de les primeres mesures del banc fou d'obrir sucursals a Barcelona l'any 1902. Va ser el primer banc de Madrid que va arribar-hi. A més dels motius naturals que podia tenir el banc per a instal·lar-se a la capital catalana, per la importància de la mateixa plaça, hi havia el fet característic que Barcelona era el centre d'exportació de productes tèxtils cap a Amèrica, i aquest fet podia proporcionar negoci abundant a un banc ben representat en aquelles terres. Aviat encapçalà el moviment de la Cambra de Compensació de Barcelona, que és un símptoma clar de predomini comercial. És el tradicional "Hispa" incorporat a l'argot bancari català. El primer director de la sucursal, fins a la seva mort, l'any 11, fou Alexandre Infiesta i García.

Després de les capitals espanyoles, la primera sucursal que obre és precisament a Vilafranca del Penedès. Segons diuen les Memòries, a petició dels vilafranquins. Fins a la guerra civil, obrirà les següents:

- 1919 Terrassa, per absorció de "Marcet i Cia."
- 1920 Figueres i Olot, per absorció de les cases de banca "Cusi" i "Llosas i Escubós", respectivament
- 1921 Sabadell, adquirint la casa "Ponsà i Valls"
- 1929 Girona
- 1935 Lleida, per compra de la Banca Llorens, i l'agència de Sants.

Després de la guerra toca el torn a l'Hospitalet, el 1943. Però, l'entrada massiva a Catalunya, la hi proporcionaran, l'any 1944, l'acord amb

l'Urquijo i la cessió a favor seu de la xarxa de sucursals de l'Urquijo Català: Banyoles, la Bisbal, Calella, Manresa, Mataró, Palamós, Reus, Sant Feliu de Guíxols, Sitges, Torelló, Vic i Vilanova i la Geltrú.

On és realment fort el Banc és a Barcelona, en la qual —com hem dit— ocupa des de fa anys el primer lloc a la Cambra de Compensació i és, de molt, el primer banc comercial. Aquesta situació només fa que confirmar-se en els anys immediatament posteriors a la guerra, ja que el Banesto —el seu competidor a la resta d'Espanya— encara no ha iniciat la seva expansió per terres catalanes. Tampoc no oblida la creació d'agències urbanes, que cada cop es fan més necessàries per a apropar-se al client.

Situat primer en un local del carrer Pelayo, es trasllada després al carrer Fontanella, l'any 1912. El 1950 compra l'edifici del Passeig de Gràcia, on té avui la seva oficina principal de Barcelona, i que era l'antic local del "Círculo Ecuèstre", ocupat aleshores per la "Jefatura de la Falange". L'edifici serà inaugurat el 1957.

Els darrers anys, el Banc ha obert també sucursals a Almacelles, Cardona, Anglès, Cardedeu i Tortosa. En total, vint-i-nou sucursals a Catalunya, vint-i-quatre agències urbanes a Barcelona i una a Lleida.

L'absorció del Banc Urquijo Català li donà una participació del 40 o del 45% en el Banc Mercantil de Tarragona, en el qual hi havia una participació similar del Banc de Valls i una de totalment minoritària de personalitats tarragonines. L'any 1968 va comprar el 100% de les accions del Banc de Valls, situació que li permeté, de retruc, de trobar-se amb una majoria absoluta del primer. Les dues entitats bancàries mantenen llur naturalesa jurídica independent, malgrat la total vinculació a l'Hispano-Americà. Es traspassaren a aquest les dues sucursals que tenia el Banc de Valls a Montblanc i a les Borges Blanques, i posteriorment va instal·lar la que és la seva única sucursal al Perelló. Per la seva banda, el Mercantil de Tarragona té sucursal a Blanes, i la central i una agència a Tarragona.

Té participació en una sèrie d'empreses catalanes, la majoria promogudes pel desaparegut Urquijo Català. Les principals són:

La Maquinista Terrestre y Marítima
 Establecimientos Gaillard
 Materiales y Tubos Bonna
 Hidroeléctrica de Cataluña
 Cros
 Tenería Moderna Franco-Española
 Construcciones Roentgen Ibéricas
 Barrau
 Seat (4,20%)
 Forces Hidroelèctriques d'Andorra

BANC CENTRAL

Notes històriques

És el més nou dels "cinco grandes". Fou constituït el 1919 per una sèrie de bancs de la perifèria espanyola, comptant amb l'aportació d'una empresa bancària madrilenya: Aldama y Cía., i una d'Àvila: Sucesores de H. Jiménez. El mateix nom respon a la idea dels fundadors d'abocar en un banc situat en el centre tot el negoci dels bancs participants que tenien la zona d'influència fora de Madrid.

El veritable promotor del banc serà un banc basc: el "Crédito de la Unión Minera" i, concretament, el seu conseller delegat, José Núñez Anchústegui. Aquest banc i els seus accionistes subscriuran el 37,5% del Banc Central i formaran el grup majoritari. Juntament amb ells figuraran els grups següents:

- Aldama y Cía., de Madrid, integrada amb el nou banc.
- Sucesores de H. Jiménez, casa de banca amb central a Àvila i oficines a Toledo i Arévalo, que també seran traspasades.
- Hijos de M. Rodríguez Acosta, banquers a Granada.
- Crédito Navarro, de Pamplona.
- Banco Guipuzcoano, de Sant Sebastià.
- Banco de Santander.
- Banco Castellano, de Valladolid.
- Banco de Crédito, de Saragossa.

La idea era bona i comptava amb el suport bancari suficient per a poder treballar des d'un bon principi, comptant amb l'ajuda dels bancs que el componien. Destaquem que els Països catalans n'eren absents.

La suspensió de pagaments del Banc promotor —Crédito de la Unión Minera—, l'any 1925, va provocar una retirada de dipòsits que va anar de poc que no l'enfonsen també a ell. Segons les seves mateixes declaracions, li van retirar 100 milions de pessetes en quaranta-vuit hores, o sigui el 50% de la seva partida de creditors. La Direcció General i el Consell d'Administració es mogueren molt ràpidament, demanant que els fes una inspecció la Comissaria Règia de la Banca privada, organisme anterior al Consell Superior Bancari actual. Aquesta inspecció fou efectuada per tres delegats: Javier M. Montalvo, en representació del Banc d'Espanya, Jaime Mac-Weigh, de l'Hispano-Americà, i Fernando García Mateos, del Banesto. Durant tretze dies, del 15 al 28 de febrer, van estar mirant els números del Banc i, finalment, publicaren una nota a la premsa, en la qual asseguraven que "la situació del Banco es de completa solvència". La publicitat de la inspecció, fomentada pel mateix

Banc, i de la nota tranquil·litzaren el públic. De tota manera, el rebrec va ser fort.

Fou ajudat, en aquesta ocasió, per algunes persones ben situades dins el periodisme econòmic. Correspon un especial paper al grup d'en Ceballos Teresí, veu molt escoltada en els ambients de Madrid, i a la seva revista "El Financiero Hispano-Americano". Per a ambientar, ens sembla escaient de reproduir el seu to un cop liquidat l'afer: "La alarma que hace meses se produjo de rechazo contra el Banco Central por un resonante siniestro bancario de Bilbao, fue injustificada y aún diríamos que alevosa en cierto modo y por determinados elementos, debido principalmente a que no existe una solidaridad propiamente dicha en la Banca privada, por la rica afloración de inteligencias glúteas (sic) que la rigen".

A començaments del 1926, el Banc va convocar els seus accionistes a una Junta extraordinària, en la qual va donar compte del fet, insistint sobre el punt que la comunitat d'interessos amb el Crèdit de la Unión Minera no significava cap altra dependència econòmica. Només hi havia un compte de corresponsal i un risc per descompte en curs, el saldo deutor dels quals es va passar a Pèrdues i Guanys, sense més problema. Informaren també que tota la cartera de valors era constituïda per Valors de l'Estat i per accions de la Companyia Hispano-Americana d'Electricitat (CHADE), obra d'en Cambó i de la seva gent.

El Consell d'Administració en resultà molt modificat. Pagaren els plats trencats els representants del Crèdit en el Central —Núñez, Aguirre, Astigarraga i el marquès de Acillona—, el director general, César Jiménez Arenas, així com el marquès de Aldama, un dels homes vinculats, "por motivos de delicadeza y corrección". Fou nou president Emili Ortuño i director general Julio Collado, que havien estat els qui havien donat la cara durant l'època de crisi.

Un dels punts que representà un veritable llast per a l'actuació del Banc en aquesta època, relacionat amb l'afer del Crèdit Minero, fou la immobilització que li ocasionaren uns crèdits concedits o avalats per la marquesa Viuda de Aldama. Hi havia, en primer terme, un crèdit hipotecari de 14 milions de pessetes que es pogué cancel·lar, parcialment, per la cessió dels béns dels fills a la mare. Després, un altre d'11 milions a la Companyia Minero Siderúrgica de Ponferrada, avalat també per la marquesa i amb títols d'Estat en garantia.

Interès, més que anecdòtic, és l'increment de la participació accionària del Banc de Santander, l'any 1926, que es presenta com a titular de 4.000 accions, o sigui un 2% del capital. Situació minoritària que surt de la mateixa fundació del Banc i que es mantindrà sempre, anys a venir.

El Banc, mentrestant, s'havia anat estenent. L'any 1921 obre oficina a Barcelona i continua amb la seva política d'absorció o de vinculació amb empreses bancàries locals. El mateix any 1921 havia absorbit el Banc d'Albacete² i havia establert relació amb el Banc de Vitòria. Gràcies a aquesta descentralització del risc i dels dipòsits, pogué aguantar la maltempsada del 1925.

Fins a la proclamació de la República, són anys de consolidació. Ho demostra prou el canvi a Borsa de les accions del Banc, que es cotitzen al 75% a mitjan 1926, per a superar la par pocs mesos després i establir-se en uns tranquil·litzadors 115-120% durant el 1927.

Amb la caiguda de la Dictadura, es constitueix un nou Consell, que té vigència durant el període del general Berenguer. N'ocupa la presidència José Calvo Sotelo, ex-ministre d'Hisenda amb la Monarquia i company en moltes de les iniciatives financeres encapçalades per l'equip del Banc de Catalunya, especialment els germans Recasens. Vet aquí el Consell de Banc Central, sota la seva presidència:

President: José Calvo Sotelo
Vice-president: Felipe Lezcano
Vocals: Manuel Rodríguez Acosta
Marquès de Urrea
Conde de los Gaitanes
Marquès de Casa Palacio
Mauricio Baselga
Leonardo Flores
Honorio Riesgo
Epifanio Ridruejo
Alexandre Bosch Catarineu
Eduard Recasens i Mercadé
Carles Maristany

Amb la República, Calvo Sotelo no guardarà gaire la Presidència. Aquest càrrec costarà al Banc Central una bona baixada dels seus dipòsits, però podrà evitar la suspensió —al revés del que passà amb el Banc de Catalunya— que l'enemistat del partit socialista i d'Indalecio Prieto, en particular, podia haver provocat.

L'any 1934, el Banc es queda amb la xarxa de sucursals del Banco Español del Río de la Plata. Això li dóna entrada a Bilbao, Sant Sebastià, la Corunya, Pontevedra, Santiago de Compostela, Vigo, València i Sevilla.

Després de la guerra, i per boca del nou equip que agafarà la direcció del banc, sabrem els disbarats financers en què participà el banc

2. Tenia sucursals a Alacant, Múrcia, Lorca, Ciudad Real i Andújar.

durant la República i que foren la causa d'una immobilització excessiva que posava en perill la mateixa vida del banc. Els negocis dolents que vénen citats a Junta d'Accionistes són: la "Compañía General del Corchó, S.A.", que fou creada per en Cambó amb participació del Banc de Catalunya i altres bancs catalans i que acabà com el rosari de l'aurora; el "Pantano de la Cuera del Pozo" i el "Ferrocarril de Baeza a Utiel". La concessió de forts crèdits somercials a empreses que no n'eren mereixedores agreujà el problema. Els pitjors exercicis foren els que van del 1930 al 1934.

Durant la guerra van pujar els dipòsits de les sucursals de les dues zones. A la banca republicana, aquest millorament de liquiditat fou aprofitat per a cancel·lar la posició deutora que es tenia amb el Banc d'Espanya. A la banda nacional, els diners es van apilar, ja que hi havia dificultats per a fer bones inversions.

Segons declarà, el 1942, el nou conseller delegat, Ignasi Villalonga, havien mancat tres coses essencials: "una unidad moral en el Consejo y en la Gerencia, una orientación clara y una voluntad firme e infatigable para servirla".

Acabada la guerra, canvia el Consell i canvia l'orientació. L'entrada de nous elements, especialment els procedents del Banc de València —Villalonga, Noguera i Roig— dóna una nova cara al Banc. És reorganitzada la comptabilitat, són reformats els serveis d'inspecció, es dóna a l'empresa l'agressivitat comercial que no tenia i es procura d'arreglar molts dels disbarats que les males inversions anteriors havien produït. La conjuntura econòmica ajudà també a resoldre alguns problemes d'aquest estil. Trobem refeta la participació del banc en les "Fuerzas Motrices del Valle de la Luna", predecessora d'"Eléctricas Leonesas", així com la que tenien a Ferrocarrils de Catalunya. Anotem, per parlar-ne més detalladament més tard, que tenien ja el 33% del capital del Banc Hispano Colonial, i 20.251 accions del Banc Exterior d'Espanya.

La creació del grup industrial del banc és d'aquella època, ja que aprofitaven tot allò que havien trobat a la cartera de valors, i participaren com a "cap de fila" o com a co-promotors en nombroses empreses noves. El veiem aviat a la "Compañía Española de Petróleos", a "Dragados y Construcciones", a "Saltos del Nansa", a la "Minero Metalúrgica de Ponferrada" i a la "Hidroeléctrica del Chorro", i, més tard, a "Saltos del Sil".

En el camp bancari, el 1943 absorbeix el Banco Internacional de Comercio e Industria, de Madrid, que havia nascut com a conseqüència d'una actuació conjunta de la Banca Marsans, de l'Arnús-Garí, d'un banc belga i de la col·laboració amb el Banc de Cartagena, que havia aportat la pròpia i important xarxa de sucursals que tenia per tot el

País Valencià, Múrcia i Castella la Nova. Havia estat un intent de situar-se a Madrid per part d'uns bancs catalans, que acaba a les mans del Central, en un moment d'absolut descoratjament de la banca catalana. És l'any que la Banca Marsans és absorbida per l'Hispano-Colonial i quan l'Arnús-Garí ha estat engolida pel Banesto. La forta participació del Central a l'Hispano-Colonial serveix per a facilitar l'absorció del Banc Internacional.

Són moltes les ambicions del Central. El creixement normal dels comptes no és suficient per a aconseguir la gran banca de dipòsits espanyola. L'any 1942 amb 1.120 milions de dipòsits i 60 milions de capital desembossat és el cinquè banc espanyol, darrera el Banesto, Hispano-Americà i els dos bascos. Però queda bastant per sota, especialment dels dos primers. L'única solució rau a compensar la joventut del Banc amb operacions d'absorció o fusió que li permetin de disminuir el que només donen els anys seguits de treball. És per això que el camí del Banc Central és seguit especialment a salts.

El Banc, que havia estat creat per bancs de la perifèria espanyola, que comptaven abocar-hi el seu negoci sobre Madrid, aprofita aquesta idea, encara que acabi invertint-ne els termes. La seva idea és la creació d'un consorci de bancs situats en distintes zones espanyoles, que es complementin geogràficament i que estableixin acord de col·laboració en el terreny de les operacions bancàries i l'actuació conjunta en uns camps determinats.

Aquest és el programa que el Banc Central posa en marxa l'any 1943. La base del consorci és formada per tres bancs ja vinculats al primer: el Banc Hispano-Colonial, el Banco de Crédito de Zaragoza i el Banc de València. En els dos primers hi ha importants participacions accionàries del Central; en el tercer hi ha lligams personals. El primer nom triat per al Consorci és el de Cencovalza, complicat anagrama que reuneix inicials dels quatre bancs integrats, però immediatament després és canviat pel nom molt més simple de Bancor, Consorci Bancari, que té la virtut de poder admetre nous membres sense haver de canviar el nom o d'anar-lo allargant i fer-lo impronunciable.

Els objectius oficials que es proposaven eren els següents:

- a) L'estudi en comú de tots els problemes de la banca en general.
- b) La representació legal dels bancs integrats.
- c) L'anàlisi conjunta de les condicions i bases laborals de la banca.
- d) La preparació d'operacions de finançament, assegurança i d'emissió de títols, etc.
- e) La unitat d'administració dels negocis en què participessin.

La idea del Consorci no era nova en si, perquè la història bancària espanyola és plena d'aquests tipus d'acords de col·laboració. Però és la

primera vegada que es planteja amb tanta volada i amb tanta voluntat. No cal dir que és molt difícil de mantenir l'equilibri i la plena independència dels membres del Consorci, ja que tot juga a favor del banc més fort, del més agressiu i del que està més ben situat.

Bancor es va constituir a finals del mes d'octubre de 1942. Tenia el domicili al Banc Central de Madrid, i el seu primer Consell d'Administració fou el següent:

President: Ignasi Villalonga, president del Central.

Vice-president: Eduard M. Buxaderas, president de l'Hispano-Colonial.

Secretari: Joaquim Reig, Vocal del Central.

Vocals: Antoni Noguera, president del Banc de València.

Manuel Gómez Arroyo, president del Banco de Crédito de Zaragoza.

Ildefonso G. Fierro, vocal del Central i futur creador del Banc Ibèric.

Lluís Figueras Dotti, conseller delegat de l'Hispano-Colonial.

El Consorci va durar vuit anys, molt ben aprofitats pel Banc Central. Es va dissoldre el 1951. Els resultats podrien ésser resumits així:

Bancs absorbits: Banco de Crédito de Zaragoza (1947)
Banc Hispano-Colonial (1950)

Bancs associats, amb els quals lligà operacions importants:

Banco Zaragozano
Banco de Santander
Banco Popular

Afegim-hi que el control de l'Hispano-Colonial i les relacions amb el Popular li permeteren l'absorció de la Banca Arnús (1947) i del Banc de Menorca (1951), així com el control de Crèdit i Docks de Barcelona.

La dissolució de Bancor és del 1951. Oficialment, i segons ens diu la Memòria del Banc Central, és deguda al fet que "se acusaba una gran desproporció de fuerzas entre el Banco Central y las otras dos instituciones concertadas —Banco Popular y Banco de Valencia— y a fin de que esta desproporció no diera lugar a interpretaciones erróneas de mengua de autonomía de estos dos últimos bancos, por acuerdo unànime de las tres entidades y siempre dentro de la mayor armonía, se decidió la disolución de este Consorcio". En realitat, diríem que Bancor ja havia complert la seva missió: el Banc de València era ja un banc "de casa", que no necessitava ser controlat, i el Banc Popular volia anar sol i sense traves.

Com queda dit, hi hagué tres bancs que “festejaren” amb el Central una temporada: el Saragossà, el Popular i el Santander.

Cronològicament, el primer fou el Banc Saragossà. A la tardor del 1944, era signat un document entre els dos bancs, en què acordaven:

1. Que el Saragossà s'integrava a Bancor.
2. Un intercanvi de consellers: l'Ignasi Villalonga passà al Consell del Saragossà i José García Sánchez, president del banc aragonès, al Consell del Central.
3. Un intercanvi gairebé simbòlic d'accions. Cada banc en comprava mil de l'altre.
4. Compromís d'aplicacions mútues de negoci, especialment del Saragossà, sobre les sucursals andaluses del Central i d'aquest sobre les places aragoneses del primer.

Les relacions es trencaren per culpa d'un tercer, que feia difícil la convivència dels dos primers: el Banco de Crédito de Zaragoza. Aquest es va donar de baixa a Bancor l'any 1945. Precisament el Central va oferir al Saragossà l'oportunitat de succeir-lo, ja que aquell mateix any un dels principals objectius del Consorci era la distribució geogràfica dels associats, que permetessin l'aplicació mútua de paper. Això no obstant, el Saragossà manifestà d'una manera repetida i pública el seu desig de mantenir la seva autonomia d'una manera total, mentre que el Central, per la seva banda, obtingué —després de noves gestions— una opció de compra sobre la quasi totalitat de les accions del Banco de Crédito de Zaragoza, a canvi de la cessió de 18.260 accions del Central, procedents d'una ampliació. Aquest doble “festeig” no podia ser acceptat per l'altre *partenaire* aragonès, el qual demanà la cancel·lació dels acords i el seu apartament del Consorci. Això es produeix el 1946. El “Crédito de Zaragoza” el substitueix a Bancor, fins a l'any següent, en què les “estretes relacions” que manté amb el Central acaben amb la seva absorció, pura i simple.

El Popular, que s'associa a Bancor el 1946, és ja el de la nova etapa de la postguerra. Encara guarda el nom de Previsores del Porvenir, recordant el seu origen, però està a mans del grup català dels Millet i porta una empena considerable de creixement.

Les relacions s'inicien d'una manera molt distinta a les altres, ja que és el Banc Popular el que entra primer en el Central, com a conseqüència de la compra de 13.000 accions d'aquest que figuraven a nom d'Ildefonso G. Fierro, futur fundador del Banc Ibèric, que havia estat conseller del Central fins al 1944. L'operació va lligada a una compra d'accions de l'Hispano-Colonial, amb la qual cosa quedaren entroncats els tres bancs. Tot això es produeix el 1947, i entra com a conseller del Central en Salvador Millet i Maristany, conseller delegat del Popular.

El fruit més important d'aquestes relacions serà l'acord d'intercanvi de sucursals, que ve explicat en el capítol de l'actuació a Catalunya. L'any 1951, el desig d'independència del Popular i l'experiència de l'Hispano-Colonial portaran —com hem dit— a la dissolució del Consorci.

El tercer banc amb el qual "festejà" intensament el Central fou el Banc de Santander. De fet no es va integrar mai a Bancor, encara que l'any 1948 la Memòria del Central feia referència a "la compenetración de este Consorcio con el Banco de Santander y la seguridad de que la colaboración continuará en lo futuro, solamente en empresas muy prósperas ya en marcha, como de nueva promoción". Realment, on es troben més fàcilment els dos bancs és en participacions industrials: Compañía Española de Petróleos", "Isleña Marítima", "Saltos del Nansa", "Minero Metalúrgica de Ponferrada", "Saltos del Sil", etc. Després veurem que l'any 1945 va comprar 24.000 accions del Banc Hispano-Colonial i va ajudar la política del Central en aquest banc. En aquell moment, existia molta desproporció entre la força dels dos bancs: el Banc de Santander no era el que és ara, encara que seguia el camí.

Com a darrer capítol de la política d'absorcions del Banc, hem d'anotar que l'any 1953, liquidat ja el Consorci Bancari, el Central adquireix un paquet important d'accions del Banc d'Aragó, el qual, però, mantindrà el seu caràcter independent fins al 1970, en què una nova ofensiva feta per un banc que manté tota la seva agressivitat enfront d'un banc estancat i sense gaire esperit de lluita, portaran a l'absorció del banc aragonès. És una operació que donarà fruit als disset anys d'iniciada.

En conjunt, la història del Central té dues etapes absolutament distintes: abans i després de la guerra. En la primera, el Banc s'embolica en inversions industrials i funciona amb una mala administració. En la segona, s'arreglen els dos problemes. Però els iniciadors del Banc han posat les pedres d'unes operacions financeres que totes reeixiran i que, ben dirigides per l'equip Villalonga, donaran al Banc la força que consolidarà anys després.

Tot seguit analitzarem l'actuació a Catalunya del Central, que es pot considerar extraordinària d'intensitat, especialment des del 1947, en què absorbeix la Banca Arnús, fins al 1953, en què acaba d'arrodonir la xarxa bancària més important que ha vist el Principat.

El creixement dels dipòsits i de la totalitat de les xifres de Balanç va d'acord amb els ja esmentats "salts endavant". Es nota especialment l'absorció de l'Hispano-Colonial, que li permet de passar en un any —1949— d'un volum de 3.956 milions de dipòsits, a 6.205 l'any següent. En l'actualitat és el tercer banc espanyol, després del Banesto i l'Hispano-Americà.

És l'únic banc que ha donat sempre nota del seu grup d'empreses, que són les següents:

Hidroeléctrica del Chorro
Eléctricas Leonesas
Saltos del Nansa
Compañía Española de Petróleos
Minero-Siderúrgica de Ponferrada
Cía. La Cruz, Minas y Fundiciones de Plomo
Española de Zinc
Sociedad Financiera y Minera
Cementos y Portland Zaragoza
Dragados y Construcciones
Material y Construcciones
Unión Naval de Levante
Industrias Químicas Canarias
Cía. Insular del Nitrógeno
Ferrocarriles de Cataluña

Al marge d'aquestes empreses oficialment controlades, el banc té participació a:

Fuerzas Eléctricas de Cataluña
Sociedad Española de Carburos Metálicos
Hidro-Nitro Española
Inmobiliaria Colonial
Ferrocarriles de Sarriá a Barcelona
Andaluza de Piritas
Sociedad de Aguas de Barcelona
Cía. General de Tabacos de Filipinas
Urbanizaciones y Transportes
Fomento de la Vivienda Popular, etc.

Els negocis del Central tenen també dues característiques: l'una geogràfica i l'altra sectorial. Per una part, comprovem l'interès per les empreses extractives, que van del plom al ferro, així com per les hidroelèctriques. D'una altra banda, els forts lligams que el banc ha mantingut amb Catalunya i València es veuen també en la llista d'empreses associades. No oblidem, per Catalunya, que el Central va heretar les carteres de valors d'una pila de bancs catalans que foren els que havien assegurat el manteniment financer de societats tan típicament catalanes com la Societat d'Aigües de Barcelona, el "tren de Sarrià" i d'altres.

Actuació a Catalunya

A la fundació del banc, l'any 1919, no hi intervenen ni catalans ni bancs catalans. No obstant això, la importància de la plaça de Barcelona, per on passava la major part del comerç exterior espanyol i que era centre del mercat de divises i de títols espanyols, fa que ja l'any 1920 hi obri una sucursal.

La installen a la Ronda de Sant Pere, prop de la plaça d'Urquinaona, on encara té una agència urbana, i cap a on semblava aleshores que es desplaçava el centre comercial de la ciutat.

El director de la sucursal ve de fora, i concretament de la sucursal de Toledo. Agafen personal procedent de la Societat de Crèdit Mercantil, que fou absorbida pel Banc de Barcelona poc abans de la suspensió d'aquest, i que aleshores està cessant. L'any 1923, el nou director ja és català —Emili Figueras Reynals—, ex-empleat del Banc d'Espanya de Barcelona i director després de la sucursal del Banc Central a Alacant.

La primera connexió amb Catalunya es produeix l'any 1926. És aleshores que un grup català, encapçalat per Vicenç Montal, Josep Compte i Viladomat i S.A. Manufactures Gassol, compra 18.622 accions del Banc Central que quedaven a la cartera de títols del Crédito de la Unión Minera, en fase de liquidació. El preu de compra fou de 73% i devien representar una mica més del 15% del capital d'aquell banc. El canvi baix de les accions respon a la poc florent situació del Banc en aquella època, com ja ha quedat anotat anteriorment.

Aquesta participació catalana va durar poc, ja que, tres anys després, les mateixes accions són venudes a un belga-català —Pereña—, industrial taper, al canvi del 235%, amb un bon benefici. Dimiteixen de consellers: Vicenç Montal, Antoni P. Sasia, Josep Compte i Viladomat i Alburquerque, que representaven el paquet.

La influència dels catalans durant aquests tres anys és ben evident. El 1927 és creada la sucursal de Tortosa, que és la segona del Banc a Catalunya, en una comarca que passa per una boníssima etapa econòmica. L'any 1928 i sempre per intermediació dels consellers catalans, han comprat el 100% del capital del Banc de Badalona, petita banca local amb oficines a Santa Coloma de Gramenet; el Masnou, Sant Adrià de Besòs i Montgat. Anuncien una nova expansió geogràfica i el 1929 obren casa a Lleida, Reus, Igualada, Cervera, Tarragona i Balaguer.

En el terreny industrial, l'any 1926, juntament amb la societat de Ferrocarrils Andalusos, el Central compra la majoria dels Ferrocarrils de Catalunya. Aleshores era un mal negoci, i mal portat, però no cal dir el bon partit que en trauran uns administradors més hàbils.

Les accions a mans d'en Pereña duren poc. La creació per aquest,

l'any 1930, de la "Compañía General del Corcho" i la liquidació de tots els béns del taper a Espanya porta altre cop les accions a noves mans catalanes, aquesta vegada a les d'Eduard Recasens i el seu equip del Banc de Catalunya, que sembla que estiguin a tot arreu. A la seva influència hem de creure que és oferta i acceptada la presidència per Calvo Sotelo, persona amb qui havien lligat, i lligat molt, durant els darrers anys de la Dictadura. Ocupen el Consell, en representació d'aquests interessos, en Recasens, en Carles Maristany i Alexandre Bosch i Catarineu.

L'actuació del Banc de Catalunya en el Central va durar com la vida del primer. La seva suspensió de pagaments, l'any 1931, portarà a la liquidació del Banc, i els seus títols seran malvenuts al més bon postor. Ja no hi tornarà a haver accionariat català d'importància.

Tenim ja el Central ben situat a Catalunya geogràficament, i amb interessos a defensar, alguns de bons i altres de dolents. El primer grup de catalans que hi intervingué —el grup Montal— va ajudar a introduir el Banc a Catalunya i aconsellà la creació d'una sèrie de sucursals que seran vitals per a la seva futura expansió. En Pereña li deixa accions de la "Cía. General del Corcho", que serà un afer a liquidar amb pèrdues. El grup del Banc de Catalunya l'introduí en la creació de la "Compañía Española de Petróleos", de la mà de Calvo Sotelo.

Per a continuar veient ara la seva actuació a Catalunya, ja en el terreny estrictament bancari, valdrà més que prescindim de la cronologia per cenyir-nos als diversos afers que, en la seva evolució, són els que donaran al Banc una autèntica força en el Principat.

Operació Hispano-Colonial

Quan, el 1950, el Banc Hispano-Colonial fou absorbit pel Banc Central, ja feia setze anys que aquest participava en el capital i en la direcció del primer.

L'operació comença el 1934, quan és signat un acord entre els dos bancs. El Central cedeix a l'Hispano-Colonial totes les seves sucursals a Catalunya, a canvi de 16.000 accions d'aquest darrer, alliberades, per un valor nominal de quatre milions de pessetes, i amb el dret a subscriure 10.000 accions més, també de 250 pessetes cadascuna. Això, sobre un capital de 50 milions, representa poc més d'un 12 %, però és l'entrada. L'acord anà lligat a un canvi en l'orientació del Banc Hispano-Colonial, que, així, es converteix en un clar banc mixt: comercial i industrial alhora, amb una xarxa de sucursals per Catalunya. Afegim-hi que, aquest mateix any, absorbirà el Banc de Reus, el Banc de Granollers i la sucursal a Barcelona del Banco Español del Río de la Plata —cedit pel Central—, i se situarà de cop com el primer banc català.

En la primera Junta que celebra el Central després de la guerra, el 1942, ens assabentem que les accions que té de l'Hispano-Colonial són exactament 48.651, equivalents a un 33% del capital social, i tenen, per tant, un pes important. Això quedarà prou comprovat en veure que, a les Juntes del banc barceloní, el conseller Ignasi Villalonga, que és aleshores conseller delegat del Central, pren la paraula per informar els accionistes de fets tan importants per a l'Hispano com és l'absorció de la Banca Marsans i del Banc Comercial de Barcelona el 1942. Demuestra així el paper importantíssim que hi fa.

De fet, la política del Central a Catalunya varia aleshores totalment. L'acord del 1934 volia suposar que renunciava a l'actuació directa a Catalunya i donava aquest paper al seu associat Hispano-Colonial. El nou equip no ho entén així, ja que s'installa a Barcelona, a l'antic local del Dorado, amb tota solemnitat, i obre totes les sucursals que pot, fent una competència directa a l'Hispano-Colonial.

Dins aquesta tècnica competitiva hi ha l'absorció de la Banca Arnús el 1948 de què parlarem tot seguit. Això no obstant, en trobar-se amb una sèrie d'oficines excessivament escampades, arriba a un acord amb l'Hispano-Colonial, el qual li cedeix les oficines que havia anat obrint a l'Aragó, especialment a les comarques més properes als límits catalans. Passen així del Central a l'Hispano-Colonial, Blanes, la Bisbal, Solsona, Sant Joan de les Abadesses, Camprodon, Calaf, Tremp, la Pobla de Segur i Sort.

Dos anys després —el 1950— s'anuncia l'absorció de l'Hispano-Colonial pel Central. La notícia no deixa de sorprendre, ja que hom tenia la impressió que els bancs que hi eren dins —Central, Santander, Popular— tenien més aviat interès a mantenir la integritat jurídica del Banc. El tema de l'autonomia era portat cada any a la Junta d'Accionistes, i feia poquíssims mesos que, pel seu compte —però és de suposar que amb el vist i plau dels seus associats banquers—, havien resolt d'instalar una sucursal a Madrid. D'altra banda, a les Juntes del Central se celebraven els èxits de l'Hispano-Colonial com si fossin propis, però no feia la sensació que hagués de desaparèixer. Ha estat dit i comentat que foren els mateixos accionistes catalans els qui provocaren l'absorció. Potser sí. Imaginem-nos el Banc amb un cos d'accionistes del país, sense gaire empenya, i tres bancs en el Consell del volum i de les intencions d'un Central, d'un Santander i d'un Popular. De fet, l'autonomia de l'Hispano havia sofert un procés d'erosió continu que ja havia deixat els ossos al descobert. Amb una mica de vent, el Banc va caure, impulsat per tots i per cap.

Operació Banca Arnús

L'any 1947 el Banc Central compra la totalitat de les accions de la conegudíssima Banca Arnús i liquida la societat, després d'absorbir-ne tot l'actiu i el passiu.

En aquell moment, el capital de la Banca Arnús, fidelment traduït en el Consell d'Administració, estava distribuït així:

- 60 % del grup March
- 25 % del Banc Popular
- 15 % del Banc Hispano-Colonial

El paquet majoritari d'accions que concedia el control de la Banca Arnús havia estat el correponent a la participació francesa a la societat, quan aquesta es va constituir l'any 1910. En aquell moment, en Cambó, que era l'home de confiança d'en Gonçal Arnús, no va trobar capital català interessat en el projecte i hagué d'anar a parar en una casa de banca francesa. A finals del 1945, la propietat d'aquestes accions va donar molts maldecaps als qui hi anaven al darrera, ja que foren comprades, en principi, l'any 1931, per un grup encapçalat pel Banc de Catalunya i en el qual participava el Banc Hispano-Colonial. Pocs mesos després, el Banc de Catalunya feia suspensió de pagaments i tota l'operació quedava penjada. El 1939 esclata la guerra mundial i les accions encara són a París, fins al 1945. És aleshores que Joan March fa moure les seves bones relacions i compra finalment el paquet, que traspassa, dos anys després, a bon preu, al Banc Central. Mentrestant, també el Popular s'havia pogut afegir a l'accionariat amb una participació important.

La compra de la Banca Arnús és el primer moviment que fa el Central i que demostra que no s'estarà quiet a Catalunya. La composició de l'accionariat ens ensenya com fou possible l'absorció, ja que el Central estava dins l'Hispano-Colonial i mantenia una política de bones relacions amb el Popular.

De seguida veurem com lligà amb aquest una operació de canvi de sucursals duplicades, que devia ser condicionant de la venda d'accions de la Banca Arnús. L'entreteixit es perfila clarament.

La importància de la compra ve indicada no solament per unes xifres de balanç força importants, sinó també per una extensa xarxa de sucursals catalanes o —atenció!— un actiu que incloïa la propietat d'un paquet totalment majoritari del Banc de Menorca i un altre, també considerable, del Crèdit i Docks de Barcelona. Per tant, el Banc ofería un triple interès.

Acord de sucursals amb el Banc Popular

Com a conseqüència de les absorcions de la Banca Arnús i de l'Hispano-Colonial, el Central es troba amb oficines dobles en una pila de poblacions catalanes i, per tant, amb sobrant d'instal·lacions i de despeses. En el cas de Barcelona, algunes poden ésser aprofitades com a agències, però en la major part dels casos no és així, i cal tancar-les. Troba la solució en uns acords amb el Popular —l'any 1950—, banc integrat en el grup Bancor, mitjançant els quals es canvien dotze poblacions catalanes pertanyents a sucursals repetides del Central, a canvi de sucursals del Popular de la resta d'Espanya. Algunes de les sucursals cedides procedeixen directament del Central, altres de l'Hispano-Colonial, ja absorbit. Els canvis són realitzats a base d'aparellaments que no deixen de tenir el seu interès per a la història comarcal: Igualada per Socuèl·lamos, Figueres per Infesto, Puigcerdà per Luanco, Badalona per Jerez de la Frontera, Manresa per Vitòria, Olot per Barruelo, Mataró per Palència, Vic per Grado, Granollers per Sta. Cruz de Mudela, Berga per Paredes de Nava, Girona per Puertollano, i Lleida per La línea de la Concepció. En el canvi, sembla que hi surt guanyant el Popular, però cal recordar que la duplictat de sucursals era una càrrega que el Central s'havia de treure del damunt d'una manera o altra, guanyant-hi o perdent-hi.

La compra del Banc de Badalona

Era aquest un banc local, creat el 1922, i format per gent de la localitat. Va tenir només sis anys d'independència. Alguna cosa passa el 1927, ja que els dipòsits baixen i la tresoreria també, com és lògic. El 1928, el Banc és venut a l'equip del Banc Central, que manté la seva autonomia jurídica. Tenia oficines a Badalona, Sant Adrià, el Masnou, Montgat i Santa Coloma de Gramanet.

Es va mantenir així fins al 1948, el mateix any que el Central inicia la seva ofensiva comercial a Catalunya, per compte propi. Aleshores, la cobertura jurídica no interessa, i el nom de la ciutat del Maresme és substituït amb tota naturalitat; és deixada als advocats la feina de liquidar la societat per traspàs de l'actiu i del passiu.

El torn del Banc de Tortosa

Aquest era un banc vell, creat l'any 1881, quan tothom posà bancs, perquè és el que sembla que convé i permet de fer negocis. La majoria s'enfonsen o es liquiden; el Banc de Tortosa es manté. "Fins a l'any 1920 —diu la revista de la "Lliga Economia i Finances"— fou un d'aquests

bancs tan silenciosos, de passos curts i ben sentats, que feia posar nerviosos els exportadors i comerciants d'olis i d'arròs.”

L'any 1923 té el primer tombant en adquirir-ne el control el nou i agressiu Banc de Catalunya, de l'Evarist Fàbregas i dels germans Recasens. Posen sucursals a les principals poblacions del “territori”. L'any 1931 fa suspensió de pagaments, juntament amb el Banc de Catalunya, però se salva de la liquidació. Després de la guerra passa el paquet majoritari a Joaquim Bau, que té una important empresa tortosina d'olis. En el capital del banc, hi prenen participació el Banc Hispano-Colonial, el Banco de Crédito de Zaragoza i el Banc Central, encara que amb posicions minoritàries. El 1951, el Central adquireix les accions que donen la decisió de mans d'en Vicenç Iborra, industrial valencià molt lligat al Banc de València i al Banc Central. Malgrat el control majoritari, el Banc de Tortosa mantindrà la seva autonomia fins al 1956, en què el Central es queda amb les sucursals i traspasa oficialment el dret de Tortosa al Banc Popular, que és el que, oficialment, absorbeix el Banc, ja que el Central hi tenia una altra oficina procedent de l'Hispano-Colonial.

Operació Crèdit i Docks de Barcelona

L'absorció de la Banca Arnús donà al Central la majoria de les accions d'aquesta antiga entitat bancària barcelonina, important per diverses raons en la història econòmica catalana. El seu mateix nom vinculava la societat amb els magatzems de dipòsits i el préstec amb garantia de mercaderies. Fou el Crèdit i Docks el primer a introduir i negociar els *warrants*, documents endossables i descomptables que representaven la propietat d'uns dipòsits de mercaderies.

Durant els primers anys de la seva vinculació amb el Central, el Banc continuà la seva vida tranquil·la al Passatge del Crèdit, ja apartat del centre econòmic barceloní. En les Juntes d'accionistes hom fa sovint referència a la llibertat d'actuació del Banc, que el Central no limita, segons allí es manifesta als altres accionistes. De tota manera, la influència es nota en alguns moments, com, per exemple, quan traspassa l'antiga sucursal del Banc a Cadis, al Banc de Santander, ciutat en la qual el Central estava ja instal·lat, mentre obté l'autorització per a obrir-ne una de nova a Algesires, que passarà a ser del Central, anys després, quan arribarà el permís ministerial.

L'any 1956, la política canvia. El Banc s'installa al Passeig de Gràcia i anuncia que el seu emplaçament futur serà el Palau de Robert, just en el famós “Cinc d'Oros” barceloní. Hom en parla com del que serà aviat un gran banc català, successor legitimat de l'Hispano-Colonial. El Banc agafa un altre to, com a conseqüència del nou local, del nou

equip d'hommes que s'integra al Consell —Cruyilles, Garí i Daurella— i de la nova política comercial que adopta. Els seus dipòsits i totes les xifres del balanç tenen un creixement considerable. Arriba a tenir 3.000 milions en dipòsits, sis agències urbanes a Barcelona i tres sucursals: Montgat, Cerdanyola i Castelldefels.

L'any 1969 és decidida l'absorció pel Central. La qualificació de Bancs vinculats ha fet perdre al Crèdit i Docks la preferència en l'expansió que li donava la seva categoria de banc local. En la Junta celebrada el 28 de febrer de 1970 és acordada la cessió dels negocis bancaris al Central, mentre es manté la societat en la seva activitat tradicional de magatzem general de dipòsit i de Duanes, a la qual s'afegeix la de societat de finançament general.

Com a terme de totes aquestes operacions financeres a Catalunya, observarem que les oficines actuals del Banc Central tenen una procedència molt diversa i que han passat gairebé totes per distintes mans i distintes denominacions. Alguna, per exemple, fou constituïda pel Banc Comercial de Barcelona cap allà als anys 1930, absorbida per l'Hispano-Colonial el 1942, passà sota el control del Central el 1950 i fou cedida finalment al Popular uns quants mesos després.

Vet aquí els distintos orígens possibles:

- instituídes directament pel Banc Central
- precedents del Banc Hispano Colonial
- precedents del Banc Comercial de Barcelona, absorbit pel Colonial
- precedents de la Banca Arnús
- precedents del Banc de Reus, absorbit pel Colonial
- precedents del Banc de Granollers, absorbit pel Colonial
- precedents del Banc de la Propietat (Sabadell) per compra
- precedents del Banc de Badalona
- precedents de sucursals del Banc de Catalunya, en liquidació (Girona, Tarragona, Figueres, l'Hospitalet, Olot, Santa Coloma de Farners i Vilafranca del Penedès)
- precedents del Banc de Tortosa
- precedents del Crèdit i Docks.

Aquí es troba tota la història bancària catalana.

Actualment, el Banc Central té vuitanta-vuit sucursals esteses per Catalunya, trenta-una agències urbanes a Barcelona, dues a Lleida, una a Tarragona i una a Tortosa.

BANC DE BILBAO

Notes històriques

Es el banc més antic d'Espanya. I parlem d'antiguitat en l'exercici del negoci bancari d'una manera exclusiva, ja que hi ha bancs que s'enorgulleixen de dates de fundació molt més antigues, però en realitat es tractava de velles cases de comerç que deixaven diners a la clientela, al marge de llur principal activitat comercial.

El Banc de Bilbao fou creat el 1857. És banc d'emissió, és a dir, posa bitllets propis en circulació. La seva trajectòria durant el segle XIX és molt similar a la mantinguda pel Banc de Barcelona, encara que aquest el superi, tant per la importància com per la data de fundació (1844). La iniciativa de la seva creació correspon a la Junta de Comerç de Bilbao, presa oficialment el 1855.

Com la major part dels negocis bancaris creats per aquells anys, és fruit de la necessitat de capitals que el procés d'industrialització demana. En aquest cas, l'origen del banc va lligat al negoci ferroviari i, concretament, al ferrocarril de Madrid a Irun, així com a les empreses mineres basques. El primer projecte del banc anava amb la denominació de Banco Bascongado (així, amb B alta), però en el darrer moment va prendre la més modesta de Banco de Bilbao.

La seva activitat anirà molt lligada a la indústria del seu país. I, sovint, d'una manera directa, prenent part en les principals empreses que s'inicien a Biscaia. Els dos bancs bascos són, en això, uns bons exemples del que uns bancs potents poden fer de dins estant d'una economia una mica estructurada.

A París crea la primera sucursal. Això dona el to de la seva actuació i de les seves relacions. És l'any 1902. La segona serà molt més propera, a Vitòria, però ho compensarà pocs anys després amb la sucursal de Londres (1918) i Tànger, aprofitant les oportunitats de tota mena que la guerra europea ha proporcionat als banquers i industrials bascos. El ferro, el carbó i el transport marítim han fet guanyar molts diners i l'empenta proporcionada durant aquells anys es manté durant els que seguiran, encara que en circumstàncies econòmiques molt més difícils.

L'any 1921, el Banc té oficines a París, Londres, Tànger, Barcelona, Madrid, Sevilla, València i Vitòria. Ja s'ha situat a tot Espanya, seguint l'impuls dels seus industrials. L'atenció als negocis ferroviaris perdura encara i ho demostra la seva relació amb la "Compañía de Caminos de Hierro del Norte de España". Però entra ara en un nou sector: l'hidroelèctric. El banc és el veritable creador de "Saltos del Duero", avantpassada de l'actual "Iberduero". La regió andalusa obté moltes de les seves

preferències, ja que és a Còrdova on crea una fàbrica de coure electro-lític que, segons els entesos, és de les poques coses serioses que es fan durant el període de la guerra europea.

L'accionariat és basc en un 100% i ho continua essent ara en un percentatge totalment majoritari. En tot cas, seran bascos que viuen a Madrid, però mantenen la relació i el caràcter. Les accions passen sovint de pares a fills i els cognoms dels consellers es van repetint força, malgrat els anys que han passat: són els Lezama, els Ampuero, els Arteche, els Echevarría, els Zubiría, etc. També hi trobem alguns cognoms estrangers, descendents dels peoners de la indústria metal·lúrgica basca: els Delclaux, Power, ràpidament integrats, al costat de cognoms tan propis del país com Zabalinchaurreta o Mendirichaga. La mateixa empresa confirma aquest caràcter: "Desde la fundación del Bilbao se vino a formar una política de familias, un patriciado natural sin alarde ni vanidad de linaje, algo que está muy en el corazón vascongado, una fuerte conciencia de los antepasados y los descendientes, una virtualidad de la conducta, una persistencia de las mismas familias rectoras, capitanas de las empresas, lo cual dura hasta hoy lo bastante para reconocerse como operante y vivo".³

El Banc de Bilbao fou el tercer banc espanyol, després de l'Hispano-Americà i el Banesto, fins que el Central no va donar la sorpresa amb la fusió amb l'Hispano-Colonial i el va passar de llarg. Sobrepassa els mil milions de dipòsits, tot just acabada la guerra civil. Celebra el centenari de la seva fundació (1957) amb 12.000 milions, multiplica per cinc aquesta xifra els deu anys següents i acaba el 70 amb 119.000 milions, després d'absorbir quatre bancs vinculats: el Banco Castellano, el de la Corunya, el Banco Asturiano de Industria y Comercio i el d'Irún.

Té una cartera importantíssima d'accions industrials. És una potència industrial de primer ordre, que no desestima cap activitat i passa tranquil·lament del món metallúrgic a l'editorial o navilier. Hem de tenir en compte que els seus consellers són tots industrials bascos entroncats a més empreses. Podem dir, sense temor d'equivocar-nos, que totes les grans empreses basques estan relacionades, sigui amb el Banc de Bilbao o amb el de Biscaia. Les excepcions es deuen poder comptar amb els dits d'una mà.

Sense voler-la fer completa, una relació d'empreses industrials vinculades, seria la següent:

Ensidesa
Papelera Española
Naviera Vizcaína

3. *Un siglo en la vida del Banco de Bilbao, 1857-1957*, p. 98.

Unión Resinera Española
Inmobiliaria Bilbao
Sdad. Española de Construcciones Electromecánicas
Ferrocarriles Vascongados
Ferrocarriles de Santander a Bilbao
Ferrocarriles de La Robla
Basconia
Cementos Portland de Lemona
Empresa Calpe
Minerales no Férricos
Electra de Salamanca
Electra Vallisoletana
Iberduero
Nitratos de Castilla
Industrias Químicas Textiles
Sociedad Anónima Asturiana "Santa Bárbara"
Altos Hornos de Vizcaya
Industrias Químicas de Luchana
Seat
Empresa Nacional del Aluminio, etc.

Podem veure, en una breu anàlisi, algunes característiques pròpies d'aquestes inversions industrials.

En primer lloc, segueixen la línia de les indústries tradicionals del País Basc: la metallúrgica, la siderúrgia, el transport marítim i ferroviari. Empreses d'aquest tipus hi són àmpliament representades. Aquesta mateixa línia els ha portats a participacions en les empreses proveïdores de matèria primera, i així trobem el banc en empreses asturianes proveïdores de mineral i transformadores, incloent una participació de 100 milions a Ensidesa, que representa un 0,59% del capital, però permet ser-hi i vigilar els seus interessos siderúrgics.

Una altra línia d'inversió industrial és la geogràfica. Té dos nuclis d'actuació preferent. El primer és la Conca del Duero i zona de Castella la Vella: Electra Vallisoletana, Electra de Salamanca, Nitratos de Castilla, Iberduero, Banco Castellano. El segon és l'Andalusia Occidental: pol de Huelva, Empresa Nacional del Aluminio, etc.

Moltes de les empreses iniciades ho han estat amb caràcter de col·laboració interbancària. Especialment tenen interès les realitzades conjuntament amb el Banc de Biscaia, atrets per interessos industrials comuns.

A Catalunya, el Banc hi té poca cosa. Per una part participa amb un 3,59% en el capital de la Seat, però hi mana molt poc. Controla la "Papelera Godó", al Prat del Llobregat, com a filial de la "Papelera Española". Tota la resta són delegacions.

Actuació a Catalunya

És l'únic banc nacional, establert a Catalunya, que ha publicat un treball sobre *El Banco de Bilbao en Cataluña* (1952). Fou també l'únic banc no català que anunciava a les revistes catalanes, durant la República i la Dictadura. Aquesta darrera faceta sembla que s'ha estroncat del 1939 ençà.

El treball dedicat a la seva actuació a Catalunya porta poques xifres i moltes fotografies, la veritat sigui dita. "Cataluña ha sido siempre —afirma— la región que ha merecido una especial consideración del Banco de Bilbao, tanto por la cohesión existente entre las industrias de ambos centros productores, especialmente las metalúrgicas, como por afinidad de caracteres."

Primer tenim el Banc a Barcelona, l'any 1920, quan comença la invasió bancària. S'installa al número 8 de la Rambla de Catalunya, on romandrà fins al 1932, que va al carrer Fontanella. El 1952 inaugura l'edifici de la plaça de Catalunya i publicà el treball del qual hem parlat.

Després de Barcelona, obrirà oficina a Sabadell i a Terrassa, i seguiran Reus, Girona, Lleida, Figueres i Móra d'Ebre. Totes elles creades abans del 1936. Després de la guerra la seva atenció va dirigida a les agències urbanes barcelonines, que aniran distingides per les lletres de l'alfabet. L'agència A, situada al Passeig d'Isabel II i cobrint, per tant, zones tan importants com és ara el Born, l'Estació de França i la Llotja, és la primera urbana que s'installa a Espanya. L'any 1943, només, en crea cinc més i continua el ritme d'increment durant els anys 1950. El 1953 aprofita la semiliquidació del Banc de la Propietat per a adquirir, per compra, l'oficina d'aquest banc a Badalona, el 1954 entra a l'Hospitalet, el 1958 a la Garriga, aprofitant el final d'una etapa de legislació bancària. Dintre els actuals Plans d'Expansió, ha tingut ocasió d'obrir casa a Llançà, Navars, Riudoms i Móra d'Ebre, d'on havia sortit feia anys, Juneda, Manresa, Santa Coloma de Gramenet i Tàrraga.

En conjunt, vint-i-vuit sucursals a Catalunya i vint-i-dues agències a Barcelona.

BANC DE BISCAIA

Notes històriques

És el segon banc basc, encara que a l'encalç del seu competidor, i moltes vegades collega, el Banc de Bilbao. Segon banc, també, per la seva creació, ja que la societat anònima que porta aquest nom fou constituïda el 26 de març de 1901, coincidint amb un moment en què

arriba capital, aportat d'Amèrica, després de la pèrdua de les colònies, i que busca inversió interessant. Les circumstàncies, amb tot, no eren bones per a l'economia basca. Com diu Ramon Canosa (*Un siglo de banca privada*), "la coyuntura en el ámbito en que había de actuar se caracterizaba por el arrastre de ciertas fallas, tales como exageraciones burocráticas por un lado y en otro por la crisis naviera, el descenso en la exportación de minerales y el excesivo número de sociedades sin verdadera competencia que operaban en el mercado del dinero y del crédito".

De manera anàloga al Banc de Bilbao, la nova empresa bancària va lligada, pels seus mateixos fundadors, a la indústria basca tradicional i a les famílies que la crearen. Surten en els primers Consells d'Administració del Banc noms coneguts, que encara avui hi figuren, transmesos els càrrecs a llurs fills, néts i renéts, alhora que les accions: els Ybarra, Zubiría, Mac-Mahón, Basterra, Borda, Urquijo o Escauriaza. El capital és majoritàriament basc.

La vocació industrial del banc és claríssima, en aquell primer moment, ja que els seus administradors són tots industrials. Així, l'establiment de sucursals correspon a una segona etapa de la seva història.

La seva primera etapa ve reforçada per dues absorcions de dos bancs bascos: el Banc Vascongado l'any 1903 i la Banca J. Jacquet e Hijos el 1915, tots dos de Bilbao. No sortirà de la província fins el 1918, quan comprarà una casa de banca madrilenya, "Luis Roy Sobrino", que li permet d'instalar-se a la capital.

L'any 1920 veiem el banc orientat cap als negocis petrolers i siderometal·lúrgics. És l'any de l'entrada a "Altos Hornos de Vizcaya" la seva participació més coneguda i important, a través de la qual controla negocis de drassanes, d'extracció de minerals i una pila més, tots ells orientats cap als forns. Recordem que els darrers anys de la guerra europea els bascos feren negocis fabulosos a base de vendre minerals fèrrics als Estats belligerants i de proporcionar alhora el transport marítim, en època de molta demanda i poquíssima oferta, prelevant-se de la neutralitat espanyola.

El Banc de Biscaia entra també en el negoci hidroelèctric. La Hidroelèctrica Ibèria, avui Iberduero, és una criatura seva, així com la Sociedad de Electrificación Industrial. És el finançador del Metro de Madrid, en una activitat nova i sorprenent per a un banc basc. Finalment, i en aquella època, té explotacions petroleres a Mèxic.

L'expansió que inicia el banc els anys posteriors a la guerra europea, aprofitant l'onada d'optimisme industrial i econòmic que es produeix a la Península, es veurà frenada per la crisi general que és fruit d'una especulació i d'una creació de riquesa, que es basaven en la manca de

competència d'uns països europeus que ara tornen a la normalitat. En el camp financer, aquesta crisi, que haurà vist l'enfonsada del Banc de Barcelona a finals del 1920, tindrà fortes repercussions a Biscaia, que comptarà amb el trist honor de veure dos escàndols bancaris: el del Crédito de la Unión Minera i el del Banco Vasco, que faran suspensió de pagaments i acabaran amb tots els consellers a la presó i abundants gemecs dels perjudicats. El Banc de Biscaia s'haurà de defensar públicament el 1925 contra les veus dels qui el volen afegir a la llista dels dos bancs suspesos i veurà baixar els dipòsits dels seus clients, que passen en dos anys de 325 milions (el 1923) a 260 milions (el 1925), mentre que el Banc de Bilbao continua el creixement, salvat de la crema.

Això no obstant, és durant els anys 1920 que s'inicia la real expansió geogràfica del Banc de Biscaia per tot Espanya, Catalunya inclosa, com veurem tot seguit.

El 1921 obre casa a Sant Sebastià, el 1924 a Vitòria, el 1925 a Tarragona, el 1929 a Alacant, el 1930 a Saragossa, el 1931 a Castelló de la Plana i a Còrdova. Observem ja les seves predileccions del Principat i pel País Valencià. En canvi, els anys de la República seran molt bons per a ell i per als seus dipòsits. Acaba la guerra civil espanyola de costat amb el Bilbao i ensumant els mil milions de pessetes, que són ràpidament depassats per a fer els 5.000 l'any 1951, els 10.000 el 1955 i els 88.000 milions el 1970.

El seu banc industrial és el Banco de Financiación Industrial-Induban. Hi participa amb un 50 %, i la resta són bancs estrangers de primera categoria. No tenen cap accionista individual. L'Induban és descendent directe del Banco Hispano-Suizo, antic Comercial, que estava instal·lat a Madrid i que es transformà en Industrial, acollint-se a una situació que li permet d'actuar com a banc mixt durant deu anys, per emmotllar-se a la nova situació. Té la central a Madrid i una sucursal a Barcelona. Fins ara no ha posat casa a Bilbao.

En el terreny industrial el negoci hidroelèctric atreu especialment la seva atenció. Ja hem vist la seva participació decisiva en la societat que avui és Iberduero. A més d'aquesta, el veiem a Hidroeléctrica Española, Electra de Viesgo, Sevillana de Electricidad i, fins i tot, a la nostra coneguda CHADE (Cía. Hispanoamericana de Electricidad), obra d'en Francesc Cambó i del seu equip, així com a Centrales Nucleares del Norte. A Madrid emprèn negocis de construcció, que comencen amb la construcció del Metro, l'any 1917. El Banc és el principal accionista i promotor de diverses immobiliàries: Urbanizadora Metropolitana, Inmobiliaria Metropolitana, Inmobiliaria Bancaya, Naves Industriales, que compten amb realitzacions tan importants com la Torre de Madrid i l'edifici Espanya.

Com a Banc base no pot oblidar el món siderometal·lúrgic i el de construccions metàl·liques: Ensidesa (0,50%), Alts Forns de Biscaia, Babcock & Wilcox, Industrias del Motor, Sociedad Española de Fundiciones Eléctricas, Seat, Construcciones Aeronáuticas, General Eléctrica Española, Marconi Española, totes elles situades al seu país. Paper important en el sector químic, on compta amb participacions a Dow-Unquinesa, Sefanitro, Ceplástica, Firestone Hispania, Sniace, Nitratos de Castilla, Instituto Ibys, General Química, Manufacturas Fotográficas Españolas.

En el món dels transports, el Banc de Biscaia va tenir un paper molt important en la compra de les accions de les companyies ferroviàries espanyoles en poder d'estrangers, portada a terme conjuntament amb d'altres bancs. Té accions del Ferrocarril de la Robla, de Naviera Vizcaína, de Naviera Bilbaína, d'Euskalduna i de la Cía. Transatlántica Española.

Anotem finalment com a societats en què participa: Campsa, Ebro, Cía. de Azúcares y Alcoholes, General Azucarera, Cementos Portland Morata del Jalón, Cía. Española de Minas de Riotinto, Chamartín, Industrias Cinematográficas Españolas, Industrias químicas Textiles, Perfumería Gal, Papelera Guipuzcoana de Zicuñaga, Coto Minero Vivaldi, Hullas de Sesero. Queden pocs sectors industrials en els quals no estigui directament interessat.

Són quatre les zones geogràfiques sobre les quals és efectuada preferentment la inversió industrial, que corresponen també a la xarxa de sucursals del Banc: País Basc, Vall del Duero, País Valencià i Andalusia Occidental.

A Catalunya, el Banc hi participa poc, industrialment. La instal·lació més important és la fàbrica de la Dow-Unquinesa a Tarragona, ben recent. La participació de la Seat és totalment minoritària (3%). Va tenir també interessos a la societat "Tranvías de Barcelona".

Actuació a Catalunya

La seva vinguda a Barcelona es produeix el 1920, absorbint la sucursal de Barcelona d'un banc anglès: el London Country Westminster and Parr's Foreign Bank, que deixa la capital catalana, entristit per les pèrdues que hi ha sofert, i se'n va a Madrid, a reposar.

Malgrat que les circumstàncies no li somriuen, potser precisament per això, el Banc té una expansió geogràfica important durant la dècada dels 1920. A Catalunya obre casa a Tarragona, a Martorell, a Sant Feliu de Llobregat, a Sant Sadurní d'Anoia, al Vendrell, a Vilanova i la Geltrú. La tònica d'eixamplament continua quan el segle posa el número 3: Esparreguera, Gelida, el Prat de Llobregat, Igualada. Després del 1939, el creixement de sucursals catalanes ha estat: Gavà, Piera,

Sant Boi de Llobregat, Sitges, Arbúcies, l'Ametlla de Mar, Arenys de Mar, Premià de Mar i Sabadell.

L'any 1968, el Banc de Biscaia té una xarxa catalana relativament reduïda, però un fort interès a fer-la créixer. Se'n presenta l'oportunitat amb la compra del 100% de les accions de la Banca Vilella, de Reus, de caràcter familiar. La Banca Vilella havia aprofitat molt bé les possibilitats dels Plans d'expansió i havia creat una organització bancària força completa a la província de Tarragona. El Banc de Biscaia decidí, el 1969, l'absorció pura i simple de la Vilella, i la portà a terme aquell mateix any.

La instal·lació d'agències urbanes a Barcelona és força antiga. El 1930 posa les dues primeres a la Ronda de Sant Pau i al Poble Nou. En seguiran disset més fins a les dinou actuals.

En total, el Banc de Biscaia a Catalunya té vint-i-vuit sucursals, dinou agències a Barcelona, una a Lleida, una a Tarragona i una a Vila-seca (Salou).

BANCO DE SANTANDER

Notes històriques

És un banc de creació molt antiga, ja que la primera empresa de crèdit que porta aquest nom es constituí l'any 1857 i actuà de banc emissor de bitllets fins que, el 1875, el Banc d'Espanya establí el monopoli a favor seu, invitant tots els bancs emissors a integrar-s'hi. El Banc de Santander acceptà, a diferència del que farà el Banc de Barcelona, i tot seguit creà una altra societat bancària amb el mateix nom i amb un objecte social que exclouia les operacions pròpies del Banc d'Espanya. Per tant, podem donar com a data jurídica de naixement la del 1875 i com a data real la ja esmentada del 1857, que li dóna una pàtina d'antigor molt notable.

Això no obstant, el Banc de Santander es manté com a banc típicament local fins després de la guerra. Fins aleshores és un banc d'importància mitjana, proporcionada a la comarca on actua, ben relacionat amb els països americans de parla espanyola, fruit de l'emigració abundant de la Montaña, de crèdit sòlid però amb limitades ambicions de creixement i d'expansió. El veiem, l'any 1920, crear el Banco de Torreleva, quedar-se amb la sucursal a Reinosa, de l'Hispano-Amèrica, l'any 1938, i iniciar algunes sortides obrint cases a Lleó, Palència i Burgos.

El creixement i l'expansió del Banc, que cal qualificar de vertiginosos i extraordinaris, van de la mà, de l'actuació de la família Botín i, especialment en el seu llançament, de la d'Emilio Botín i Sainz de Sautuola, nou director general del Banc acabada la guerra, i titular

d'un paquet d'accions important de l'empresa en la qual el seu pare, Emilio Botín i López, havia ocupat una Conselleria.

L'any 1941, el Banc inicia la seva expansió tot installant-se a la capital d'Espanya. Com és clàssic en la història bancària espanyola, l'entrada és efectuada absorbint els negocis d'un banc que hi tenia sucursal, en aquest cas el Banco de Ávila, el qual, a més, li proporciona unes oficines en aquesta capital castellana, a Arévalo, Piedrahita i Cebberos. Absorbeix i liquida, alhora, el seu filial Banco de Torrelavega i es converteix en un banc amb uns 200 milions de pessetes de dipòsits, xifra que, en aquell moment, no deixa de tenir la seva importància. Aquesta primera investida, que li dona entrada a tota una regió, la completa el 1943 amb l'absorció d'una banca local de Logronyo, "Herrero y Riva".

La dinàmica interior del Banc ha canviat totalment en tres anys. L'organització, rutinària i conservadora, passa a ser la que ha de donar base a un gran banc. El Consell, guiant-se pels bons beneficis que produeix el Banc, acorda i la Junta aprova diverses ampliacions de capital que serveixen per a atiar els serveis bancaris.

Per tirar endavant, els dirigents del Banc de Santander duen a terme una política molt hàbil i alhora molt delicada, ja que es basa en la col·laboració estreta amb bancs més grans que el seu. Malgrat els perills evidents, el Banc reeixirà en la seva tasca tot mantenint la independència. El primer d'aquests bancs que li facilitarà el pas a la primera línia bancària espanyola és el Banc Espanyol de Crèdit; el segon, el Banc Central.

El Banc Espanyol de Crèdit li permet de realitzar la fusió amb el Banc Mercantil de Santander, empresa competitiva a la seva mateixa capital, en virtut de la venda de les accions que el primer tenia en el segon. Aquest paquet i l'acord amb el director del Mercantil —Luis Catalán—, que és la figura més representativa del Banc, li permeten d'anar a l'absorció d'un banc del seu mateix volum de capital i de dipòsits. Pablo Garnica, president del Banc Espanyol de Crèdit, dona la seva benedicció a la venda, bo i acceptant en compensació les dues sucursals que quedaven duplicades, com a conseqüència de la fusió: les de Lleó i Torrelavega. El Banc de Santander dobla totes les xifres del seu balanç, s'estén per Castella, entra a Astúries i passa de les trenta-cinc a les cinquanta-quatre oficines. Som a l'any 1945.

Al mateix temps, es vincula al Banc Central, ja que aquest compra accions seves i fa notar la seva presència a l'empresa. Recordem que el Santander havia estat un dels bancs fundadors d'aquell. El nou president del Central —Ignasi Villalonga— actua en aquells moments en dos fronts, l'Hispano-Colonial i el Santander. Els del Central tenen accions dels dos Bancs i participen molt directament en la seva gestió,

de tal manera que és inevitable la intervenció personal d'en Villalonga a les Juntes Generals de l'un i de l'altre, en les quals Juntes actua amb una gran autoritat. Així i tot, la història dels dos Bancs seguirà viaranys molt distints. El Santander no s'integra al Consorci Bancari, presidit pel Central, malgrat que hem de suposar que les pressions devien existir. Col·labora amb el Central en un terreny que serà molt profitós econòmicament i sense perill polític, com és l'industrial, finançant i promovent projectes que tenen com a marc el nord d'Espanya i, especialment, la seva comarca. La majoria de les empreses en les quals participa, ja des dels anys 1945 i 1946, ho fa conjuntament amb el Central: Saltos del Nansa, Hidroeléctrica del Chorro, Saltos del Sil, Fenosa, Hidroeléctrica Española, Ponferrada, Cervezas de Santander, Ferrocarril Cantàbrico, Nueva Montaña, Cementos Alfa, Unión Resinera, Ebro, Acumuladores Tudor, Electra de Viesgo, Material y Construcciones, Compañía Española de Petróleos, Ferrocarriles de Cataluña, Carbuos Metálicos.

En el terreny estrictament comercial, la xarxa del Banc s'estén per Andalusia —Màlaga, Sevilla, Granada— i millora en la zona castellana i lleonesa. Inicia, aquests mateixos anys, els seus primers contactes internacionals, començant per les zones de Centre i Sud-Amèrica, on troba importants colònies espanyoles i de Santander, concretament. L'any 1948 supera ja el 1.000 milions de pessetes en dipòsits.

La dècada dels 1950 serà la de consolidació de la seva posició important dins la Banca espanyola, posició que continua millorant, relativament. El 1951 vindrà a Barcelona, el 1953 a Palma de Mallorca, per absorció del Banco Agrario Balear, i a Bilbao, per traspàs de la sucursal de la Banca López Quesada a la capital basca, sense deixar de créixer en les seves zones tradicionals. Al marge de les catalanes, de les quals parlarem a continuació, altres entitats absorbides són: Hijos de Vázquez López, de Huelva, el 1952, Banco Cid, d'Orense, el 1967, i el Banc Jáudenes Bárcena, de Vigo, el 1968.

Finalment, afegirem en aquest capítol d'operacions financeres l'acord amb el Banc Pastor, que va fer creure a més d'un que era el primer pas per a una fusió, però que va acabar tornant els dos Bancs al punt de sortida. L'acord fou comunicat a la premsa el mes de juliol del 1958 i presentat com d'estreta col·laboració, mantenint, però, cada empresa la seva independència: hi hagué una venda recíproca d'accions i s'intercanviaren consellers i executius. Els dos Bancs es complementaven força bé en llurs sucursals, puix que el Pastor ja era aleshores el primer Banc gallec pels seus dipòsits i les seves oficines. Per a portar a terme l'acord, el president del Pastor, Pedro Berrié, comte de Fenosa, va haver de presentar la dimissió de conseller del Banesto, amb el qual havien mantingut fins aleshores unes relacions força íntimes. Sigui pel que

sigui, el matrimoni durà una mica més d'un any, i el divorci fou anunciant per consentiment de les dues parts i en bona harmonia: els consellers tornaran a casa seva i les accions seran revenudes. L'únic record que en quedarà serà la sucursal del Pastor a Gijón, que serà traspasada al Santander com a clara concessió al *hinterland* d'aquest Banc.

Ja hem esmentat l'interès per la inversió industrial. En la majoria dels casos, foren inversions en col·laboració amb el Central, altres en negocis molt propis de la província de Santander i altres, finalment, li vingueren de la compra del Soler i Torra, banc barceloní de valors.

Es per aquestes raons que el trobem amb participació a:

Aguas de Barcelona
Fomento de Obras y Construcciones
Fuerzas Eléctricas de Cataluña
Ferrocarriles de Cataluña
Sociedad Española de Carburos Metálicos
Urbanizaciones y Transportes.

En la seva política d'expansió, convé de destacar igualment la participació directa en bancs d'Amèrica Llatina, fruit de l'important intercanvi comercial i personal que ha passat, des de la seva creació pel Santander, cap a Amèrica i d'allí cap aquí. Concretament, a Buenos Aires, a Panamá i al Brasil.

Actuació a Catalunya

El Banc de Santander és el darrer dels grans bancs nacionals a fer la seva entrada a Catalunya i, paradoxalment, el que ara té més oficines obertes a Barcelona. En canvi, la seva xarxa de sucursals a les províncies catalanes és relativament pobra.

El Banc no obre oficina a Barcelona fins l'any 1951. Si no ho ha fet abans, no ha estat pas per dificultats legals ni per manca de voluntat, sinó per la seva vinculació al Banc Central. Encara que no forma part del Consorci Bancari, la posició accionària del Central dintre seu és prou forta per a controlar el creixement geogràfic del Banc que estudiem, de manera que quan arribarà a Barcelona serà precisament de la mà, i amb la plena autorització, del seu protector.

El permís per a instal·lar-se a la capital catalana li ve donat pel ministre d'Hisenda, en virtut de la legislació en aquell moment vigent, que permetia l'obertura de nous bancs, proporcionalment al creixement demogràfic del municipi, i després d'una oposició entre els peticionaris de la qual sortia el guanyador; generalment, el banc amb més dipòsits. El 1951, rep l'autorització i anuncia la seva vinguda a Barcelona. El

Central acaba d'absorbir el Banc Hispano-Colonial i es troba amb una sèrie d'oficines duplicades, o molt properes les unes de les altres, que li representen una nosa i un actiu a liquidar. Les seves relacions amb el Santander li permeten de traspasar a aquest amic l'antiga seu de l'Hispano-Colonial a la Rambla dels Estudis, així com una agència del mateix Banc al començament del Passeig de Gràcia. El Central està refent la seva seu a la plaça de Catalunya en l'antic immoble de la Banca Arnús. Així simplifica la seva organització i es desprèn d'unes instal·lacions, que només exigeixen el canvi de rètol, a favor d'un semi-competidor.

El novembre del 1951 és inaugurada la primera seu del Santander, que és a la Rambla dels Estudis, fins a l'obtenció d'un permís per a la primera agència urbana, cosa que li permetrà el seu traspàs a l'altre local, cedit pel Central, del Passeig de Gràcia. La intimitat dels dos bancs es posa aquí en evidència pel fet que el primer divideix el seu propi local en dues parts, com Sant Martí amb la capa. Ocupa la direcció de Barcelona el senyor Juan José Martínez Vázquez, procedent de la sucursal de Lleó, i la sots-direcció, el senyor José González Vidal, procedent del Banc Garriga-Nogués.

Des del primer moment, el Banc porta una vida activíssima, especialment visible en l'obertura de noves agències urbanes a una velocitat mai vista: el 1957 en tenia onze i el 1958 anava per la setze. La marxa només quedarà relativament aturada pel canvi de legislació, l'any 1962.

I, ja que parlem de canvi de legislació, expliquem com era aquesta, perquè la seva política d'expansió va unida estretament a una bona "jugada" del Banc, en el sentit futbolístic de la paraula.

En aquell temps, regia una disposició que regulava l'obertura de les agències urbanes en relació amb el nombre de comptes que tenia el banc. Així com l'entrada en un municipi anava condicionada a l'augment dels habitants, la creació de noves agències depenia del nombre de comptes que hi tenien oberts les sucursals ja establertes: per cada tres mil comptes venia automàticament una autorització per a una nova agència, independentment de la importància, del gruix o del moviment d'aquells comptes.

L'habilitat del Banc de Santander residí a posar-se al costat del Club de Futbol Barcelona i treure'n el màxim profit per als seus interessos. El Barça construïa el seu nou estadi i necessitava diners. Per a obtenir-los, li convenia de fer una emissió d'obligacions i per col·locar-la li calia trobar un suport financer. El Banc de Santander s'hi va oferir i assegurà l'emissió de 100 milions de pessetes al 7% i al canvi del 95%, que fou llançat per l'abril del 1957. L'emissió fou un èxit complet i el

Banc va haver de duplicar el personal del seu departament de valors per atendre les peticions que li arribaven. El Banc demanà en compensació que el Club sollicités dels seus socis —uns 30.000— que obrissin compte al Banc i que hi fessin passar el moviment dels abonaments. Així obtingué uns quants milers de comptes nous, la majoria de particulars, de poc o mínim interès bancari, però que li permeteren, en canvi, d'obtenir l'autorització per a anar obrint noves oficines en l'àrea urbana barcelonina.

La segona jugada catalana —i aquesta sense cap relació amb l'esport— és la compra de la totalitat de les accions del Banc Soler i Torra, un dels pocs bancs de valors barcelonins que s'havien conservat després de la guerra, amb el prestigi d'un personal competent i d'un ambient familiar que li mantenien una bona i escollida clientela. El Banc de Santander havia comprat, l'any 1956, la sucursal del Soler i Torra a Sant Sebastià i havia així iniciat unes relacions personals amb els socis majoritaris, relacions que el portaran a la compra del 100 % de la societat anònima, el 1957. En l'ordre d'oficines, el Soler i Torra aportava una tranquil·la sucursal a Madrid, dedicada especialment a l'arbitratge de valors, una altra a Vic, on havia adquirit una clientela excel·lent de viatgers interessats en inversions a Borsa, i unes agències urbanes a la capital. Exteriorment, el canvi de mans de les accions no té repercussions, ja que es manté la naturalesa jurídica i el nom durant alguns anys. El 1964, el Soler i Torra acordarà el trasllat del domicili social a Madrid, traspasarà totes les oficines al Santander i, canviant la seva denominació, es convertirà en el "Banco Comercial para América". El Santander té el 50 % del Banc, al costat del Bank of America, amb l'altre 50 %.

L'absorció del Soler i Torra consolida la posició del Banc de Santander a Barcelona, però no li dona entrada a les comarques catalanes, amb la sola excepció de Vic. Per compensar aquest defecte, el Banc inicia gestions de compra dels bancs catalans existents i n'obté el control de dos. El primer, la "Banca Majó, germans", de Mataró, que l'any 1958 era el Banc amb un capital més petit d'Espanya: 50.000 pesetes. Això no preocupa gaire el comprador, ja que només li interessa la plaça i no el balanç del Banc. L'any 1960 es converteix en anònima amb el nom de Banc de Mataró. El segon és el Banc Alfons Mon Pascual, de Santa Coloma de Farners, també molt petit, que passa a ser, uns quants anys, el Banco de Fomento de Gerona, guanyant el dret d'obrir sucursal a la capital de la província. El 1967 els dos Bancs seran integrats oficialment al Banc de Santander.

A començaments de l'any 1971, el Banc de Santander té dotze sucursals a Catalunya i trenta-sis agències urbanes a Barcelona.

BANCO POPULAR ESPAÑOL

Notes històriques

La data oficial de creació és la del 14 de juliol de 1926. Neix a Madrid, com a conseqüència de l'actuació d'una associació no mercantil: "Los Previsores del Porvenir", i de la voluntat d'un home, Emilio González Llana, vinculat al Banc fins a la seva mort.

En la seva història, relativament curta —és el més nou dels set "grans" espanyols—, hi distingim clarament tres etapes: una primera de cooperativista, sota el control de l'Asociación; una segona sota la presidència de Fèlix Millet, i una tercera i actual, que pren el relleu d'aquella personalitat catalana.

En el seu inici és poca cosa més que un Departament bancari de "Los Previsores del Porvenir". El nom del Banc és, precisament, el de Banco Popular de los Previsores del Porvenir i té un caràcter cooperatiu, encara que ja en forma de societat anònima per accions. En constituir-se, predomina el to no mercantil al servei de l'Asociación; el capital fundacional de quatre milions està molt distribuït i hi participen, personalment com a accionistes, Alfons XIII i tota la família reial. El seu domicili social s'installa al número 3 de la Gran Vía madrilenya, i és inaugurat el 14 d'octubre amb assistència del rei i de les primeres autoritats del país.

Aquesta primera etapa arriba fins a la guerra civil i mereix pocs comentaris. El Banc es manté molt vinculat a l'Asociación i el balanç va progressant amb continuïtat, encara que mantenint-se en una segona o tercera línia d'importància bancària. Arriba el 1936 amb uns fons propis de 23 milions de pessetes i uns dipòsits de 55 milions. Com tots els Bancs d'aquella època, la seva cartera de valors industrials comença a tenir un gruix, que desenvoluparà anys a venir.

Després de la guerra, el Banc agafa un altre to, com a conseqüència de l'entrada, com a fort accionista i com a president executiu, de Fèlix Millet i Maristany. Rep el Banc de les mans del seu primer president, Emilio González Llana, dimitit abans de la guerra per motius de salut i que ha tornat a la Presidència un cop aquella acabada.

Amb el nou president, i el grup que treballa al seu voltant, el Banc canvia totalment de fesomia. Per començar, es trenquen totalment els vincles amb l'Asociación de Previsores del Porvenir i es consolida la plena independència del Banc (1946), que canvia el 1947 l'antiga denominació per la més moderna del Banco Popular Español. Canvia especialment, però, el tarannà i la mentalitat de l'empresa. Alhora que el nom, desapareix la mentalitat comerciant i botiguera, lligada, en aquest

cas, a la menestralia madrilenya, i hom intenta de crear un Banc modern, en tot el sentit de la paraula.

L'etapa Millet dura fins a l'any 1957. Deixem de banda la seva actuació a Catalunya —molt important durant aquests anys— i anem a veure l'evolució general del Banc.

El Banc passa de 200 milions a 5.000 milions de pessetes. En aquest període arriba a ser el vuitè banc d'Espanya, per la importància dels seus dipòsits. Com que ara el tenim al setè lloc —ha sobrepassat el Banc Exterior—, podem considerar que l'etapa Millet és aquella en la qual el Banc es "colloca" al nivell que després ha mantingut i engrandit.

És un típic banc mixt de l'època, o sigui un banc amb base i estructura comercials però amb fortes inversions industrials. Aquestes, ja les hem trobades en el seu inici, però agafen impuls especialment a partir de l'any 1947, quan es produeix la forta empenta empresarial del grup executiu. També canvia molt el to de les inversions, quan el Banc passa de l'àmbit madrileny al general espanyol.

Tenim relació de la cartera del Banc en els primers anys de la postguerra, que podem considerar com a cartera de transició. Hi figuren aquestes empreses: Depósitos Comerciales, S. A., Compañía Agrícola Industrial de Fernando Poo (CAIFER), Auto Taller, Mercado de San Fernando, Iberia Radio, Gran Hotel Felipe II (El Escorial), Inmobiliaria de Mejoras Urbanas, Mines d'Estany, a Sotelo de Montes, Imprenta Radio i Banca Arnús. Pel nom i per la intenció s'endevina quines inversions procedeixen de la primera etapa i quines de la segona, així com també que algunes haurien d'ésser liquidades.

Els canvis en l'estructura executiva comencen pel Consell d'Administració. Fèlix Millet i Maristany, com a president, i el seu germà Salvador, com a conseller delegat, porten el pes del Banc, acompanyats d'una sèrie de personalitats que s'hi aniran afegint. Esmentem els catalans Pere Arnó i Maristany i Oleguer Soldevila, els madrilenys doctor Carles Blasco Soler i Juan Manuel Fanjul, així com el cubà Higinio González-Mayo Suárez, ex-directiu de la companyia de tabacs "Gener".

A mesura que el nou equip es va imposant, els canvis d'estructura afecten en particular el món directament executiu, del qual sorgeixen una sèrie de personalitats, nascudes totes sota l'etapa Millet: Ramón de San Pedro, sotsdirector general, el 1945, Nicolás Rubio, director general adjunt, el 1946 i director general, el 1955, Ramon Montijano, Sebastià Conesa, José Salgado Torres, José M. Lage, Joan Caldés. Fins al 1955 es manté l'anterior director general, Domingo Sastre.

El creixement del Popular va lligat estretament a les seves relacions amb el Banc Central. En parlar d'aquest ja hem vist la seva entrada,

l'any 1946, al Consorci Bancari, presidit per Ignasi Villalonga. Aquesta entrada, però, es produí per la porta gran, no pas com a conseqüència d'una venda d'accions del Popular —com fou en la majoria dels altres associats—, sinó, al contrari, per la compra de 13.000 accions del Banc Central, propietat de la família Fierro. Aquesta compra dona al Popular un lloc en el Consell del Central, ocupat per Salvador Millet, i una força política en les relacions entre els dos Bancs.

L'expansió geogràfica d'aquests anys és considerable i fruit de diversos camins iniciats alhora. En principi, el Popular s'aprofita de la legislació bastant liberal per a la instal·lació de noves oficines. L'any 1945 és el banc espanyol que fa més peticions de sucursals. Després, l'any 1950, intercanviarà sucursals amb el Central, de la manera que ja hem explicat i que li resulta molt favorable. Finalmente, exercirà també el dret de menjar-se el peix xic, absorbint alguns petits bancs comarcals.

L'etapa Millet s'acaba en una sessió del Consell d'Administració del Banc Popular, celebrada a començaments del 1957, que resum una situació que feia alguns mesos que s'arrossegava. La família Millet ven la majoria de les accions del Banc i Fèlix Millet deixa la Presidència efectiva per una presidència honorària. El substitueix el qui era vicepresident, Fernando Camacho, i entren com a nous consellers Lluís Valls Taberner, Xavier Serra Massana, Adolfo Coteló Garay, Pere Ribera Sala i Vicenç Castellano Sabater, aquest en substitució del seu pare.

Aquesta tercera etapa no està acabada i continua, per tant. La característica més important en la gestió del Banc durant els darrers anys ha estat, i és encara, el procés de descentralització totalment contrari al que realitzen els restants bancs espanyols.

El procés de descentralització del Banc Popular consisteix en la creació de bancs de caràcter regional, que absorbeixen la majoria de les sucursals del Banc en la zona pròpia i que són controlats indirectament a través d'unes societats de cartera: les "Popularinsas", prou conegudes en els medis borsaris.

Aquest procés de descentralització s'inicia a través de la conversió del Banco de Jerez en Banco de Andalucía, al qual el Popular traspassà la major part de les seves sucursals andaluses. En l'actualitat, els bancs que giren al voltant de l'òrbita del Banc Popular, ja sigui integrats en les societats de cartera Popularinsa, o encara més indirectament, són:

Banco de la Vasconia, domiciliat a Pamplona i amb sucursals a Navarra i al País Basc.

Banco de Castilla, antic Banco de Salamanca, amb domicili en aquella ciutat castellana i amb sucursals a tota la vella zona castellana.

Banco de Soto i Banco de Vigo, establerts i amb sucursals a Galícia, possible base per a un nou banc regional gallec.
Crédito Balear, amb la seu social a Palma de Mallorca, una pila d'oficines a les Illes i el peu al Principat: Gavà, el Vendrell i Tarragona.

La política de desenvolupament d'una banca regional, coordinada amb el Popular, és molt clara, manifestada, a més, a través dels anuncis de la premsa.

El Banc Popular no ha tingut mai cartera de valors industrials, en el sentit propi de la paraula, tal com hem vist en altres bancs espanyols. La seva cartera de títols demostra el seu interès en la creació d'empreses financeres i de serveis que complementin l'actuació del Banc: els fons d'inversió mobiliària, la informàtica, els bancs industrials, el *leasing*, el *factoring*, l'anàlisi financera, les assegurances, el finançament de vendes a terminis. Cada especialitat i cada nova tècnica financera han estat acollides pel Popular, que ha creat una societat dedicada a elles, sol o amb socis del ram que pertoca.

L'única inversió industrial feta directament pel Banc i d'una certa importància és, precisament, catalana: es tracta de Gas Natural, S. A.

Un altre caràcter a destacar, en la política general del Banc, és l'expansió geogràfica que realitza a l'estranger, bé amb sucursal pròpia —el cas de França—, bé a través de filials o participacions bancàries —Suïssa, Alemanya Federal, Brasil, Mèxic, Portugal, Argentina i, fins i tot, Andorra.

L'existència, dintre el Consell d'Administració del Banc i dels principals òrgans executius, d'una sèrie de catalans —els germans Valls Taberner, Termes— és una característica que convé de destacar des del punt de vista d'aquest estudi. El podríem definir com un Banc on es parla català, amb tota la possible influència que això pugui tenir sobre la seva actuació.

Actuació a Catalunya

El Banco Popular de los Previsores del Porvenir entra a Catalunya, per la porta obligada de Barcelona, l'any 1936, sota la presidència d'Antonio Ferrer Jaén, fent-se càrrec de la liquidació d'un petit banc en suspensió de pagaments, el Banco Catalán Hipotecario, situat al número 23 de la Ronda de la Universitat. Les circumstàncies polítiques no el van deixar treballar gaire, aquells primers mesos d'actuació, de manera que el podem presentar perfectament com un banc de la postguerra.

És precisament el 1942 quan el Banc fa un pas endavant en la seva

participació catalana, en comprar el 25% de les accions de la Banca Arnús.

L'empenta comercial que rep té dos orígens: la incorporació al Banc de l'equip presidit per Fèlix Millet i Maristany, i els seus acords amb el Banc Central. Els dos motius van, lògicament, lligats.

Tal com hem vist en l'estudi del Banc Central, s'estableix una relació entre els dos Bancs, fruit d'una compra d'accions del Banc Central pel Popular, acompanyada de la incorporació d'aquest darrer al Consorci bancari, presidit pel Central. L'oportunitat es presenta quan l'absorció d'Hispano-Colonial deixa al Central una sèrie d'oficines bancàries a Catalunya, establertes en poblacions on aquest ja està instal·lat, creant, per tant, un greu problema d'aprofitament de recursos i de despeses generals. El conveni amb el Popular inclou el canvi de dotze sucursals catalanes per dotze sucursals d'aquest darrer situades més enllà de l'Ebre. El mateix any 1950, el Popular, que només tenia l'avançada de Barcelona, es troba amb Girona, Lleida, Badalona, Berga, Figueres, Igualada, Manresa, Mataró, Olot, Puigcerdà i Vic.

Incorporat així a Catalunya d'una manera efectiva i ja amb un volum de dipòsits considerable, el Banc Popular Espanyol es llança a la política seguida per tots els altres bancs d'anar absorbint petites cases de banca de caràcter local, que són molt abundants per Catalunya.

El 1953 es "menja" la casa Francesc Segarra, de Tàrrrega. El 1955 obre casa a Ripoll, per traspàs de l'antiga Banca Suñer, que ha estat convertida en Banco de Madrid i traslladada a la capital d'Espanya. L'any següent absorbeix la Banca Bosch i Codolà, de Cassà de la Selva, i entra a Tortosa gràcies al dret que li cedeix el Banc Central, que ha absorbit el Banc de Tortosa, on ja tenia oficina oberta. Aquest capítol s'acaba el 1957, en quedar-se amb la sucursal de Torelló que tenia el Banco Latino, successor de l'antiga casa Pujol i Subirachs, i que, com el Banc de Madrid, també ha anat a buscar els aires de Castella.

Els darrers anys, el Banc Popular ha obtingut permís per a situar-se a Sant Hilari Sacalm, la Jonquera, Roquetes, Tordera, Alcanar, Armentera i Sant Vicenç de Castellet.

No cal dir que el Popular també crea una xarxa d'agències a la capital catalana, especialment en la dècada dels 1950.

En total, el Banc Popular compta amb vint-i-sis sucursals a Catalunya, tretze agències urbanes a Barcelona, dues a la ciutat de Lleida i una a Badalona.